

บทเรียนการจัดการเรียนรู้
ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ของโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

โรงเรียนวัดพลอยกระจ่างศรี

บทเรียนการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ของโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

โรงเรียนวัดพลอยกระจ่างศรี (บุญยังราษฎร์นาวิอุปลัมภ์)

ตำบลบางสมบурณ์ อำเภองครักษ์ จังหวัดนครนายก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

มูลนิธิเพื่อพัฒนาการศึกษาไทย

๓๗๑.๓๙
ส ๖๙๑ บ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

บทเรียนการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ของโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี โรงเรียนวัดพลอยกระจ่างศรีฯ, กรุงเทพฯ : ๒๕๕๘
๓๓ หน้า

๑. การเรียนรู้ ๒. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดการเรียนรู้
๓. สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ๔. ชื่อเรื่อง

บทเรียนการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนในโครงการตาม
พระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โรงเรียนวัดพลอยกระจ่างศรีฯ

สิ่งพิมพ์ สกศ.

อันดับที่ ๕/๒๕๕๙

พิมพ์ครั้งที่ ๑

ตุลาคม ๒๕๕๘

จำนวน

๑,๐๐๐ เล่ม

จัดพิมพ์และเผยแพร่

สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ

ถนนสุขุขทัย เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๖๖๘-๗๑๒๓ ต่อ ๒๔๔๒

โทรสาร ๐-๒๒๔๓-๑๑๒๙

Website: <http://www.onec.go.th>

พิมพ์ที่

บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด

เลขที่ ๙๐/๖ ซอยจรัญสนิทวงศ์ ๓๔/๑ แขวงอรุณอมรินทร์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๔๒๔-๓๒๔๙, ๐-๒๔๒๔-๓๒๕๒

โทรสาร ๐-๒๔๒๔-๓๒๔๙, ๐-๒๔๒๔-๓๒๕๒

คำนำ

เนื่องในวโรกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุ ๕ รอบ ในวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๘ สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จึงสนับสนุนให้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา และมูลนิธิเพื่อพัฒนาการศึกษาไทย ดำเนินการ ถอดบทเรียนการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนในโครงการ ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติ แด่พระองค์ท่าน ซึ่งโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำรินี้ ได้นำแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปสู่การปฏิบัติมาเป็นเวลานานกว่า ๓๐ ปีแล้ว โดยผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรม ในโครงการตามพระราชดำริฯ ส่งผลให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ได้แก่ ความขยัน อดทน อดออม ซื่อสัตย์ มีจิตใจเอื้อเฟื้อ มีทักษะในการทำงาน การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกับผู้อื่น และสามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง

เอกสารฉบับนี้เป็นผลของการถอดบทเรียนจากการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนวัดพลอยกระจ่างศรี (บุญยังราษฎร์นาวิอุปถัมภ์) ตำบลบางสมบุรณ์ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดนครนายก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก เป็น ๑ ใน ๘ ของโรงเรียนเป้าหมาย สาระจากการถอดบทเรียนการจัดการเรียนรู้นี้ สะท้อนให้เห็น กระบวนการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียน ชุมชน ภาศิเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน จนประสบความสำเร็จในการปลูกฝังคุณลักษณะของผู้เรียนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ขอขอบคุณ ดร.สุวัฒน์ เงินฉ่ำ และคณะผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้ร่วมถอดบทเรียนและสังเคราะห์ผลจากการถอดบทเรียนการจัดการเรียนรู้ฯ ในครั้งนี้ ขอขอบคุณ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู นักเรียน ชุมชน และภาศิเครือข่ายที่ให้ข้อมูลจากพื้นที่ทั้ง ๘ โรงเรียน สำนักงานฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารชุดนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการค้นคว้า อ้างอิง ขยายแนวคิด และต่อยอดการดำเนินงานให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน ชุมชน สังคมในวงกว้างต่อไป

(นายกมล รอดคล้าย)

เลขาธิการสภาการศึกษา

สารบัญ

หน้า

คำนำ

๑. ความเป็นมาและลักษณะเด่นของโรงเรียน	๑
๒. การดำเนินงานของโรงเรียน	๓
๒.๑ ก่อนดำเนินงานโครงการ	๓
๒.๒ ระหว่างดำเนินงานโครงการ	๓
๒.๓ การขยายผลสู่ชุมชน	๑๐
๓. ผลลัพธ์จากการดำเนินงานของโรงเรียน	๑๑
๓.๑ ผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน	๑๑
๓.๒ ผลที่เกิดขึ้นกับโรงเรียนและครู	๑๖
๓.๓ ผลที่เกิดขึ้นกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชน	๑๘
๔. ปัจจัยแห่งความสำเร็จ	๑๙
๕. ความยั่งยืนของโครงการ	๒๒
๖. แนวคิดเรื่องศูนย์การเรียนรู้	๒๓
๗. เรื่องเล่าความสำเร็จ	๒๔
ภาคผนวก	๒๘

บทเรียนการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ของโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
โรงเรียนวัดพลอยกระจำงศรี (บุญยังราษฎร์นาวิอุปถัมภ์)
ตำบลบางสมบุรณ์ อำเภอบางศรีณรงค์ จังหวัดนครนายก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก

๑. ความเป็นมาและลักษณะเด่นของโรงเรียน

โรงเรียนวัดพลอยกระจำงศรี (บุญยังราษฎร์นาวิอุปถัมภ์) ตั้งอยู่ที่หมู่ ๑๑ ตำบลบางสมบурณ์ อำเภองครักษ์ จังหวัดนครนายก ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๒ จัดสอนระดับอนุบาล ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตั้งอยู่บนพื้นที่ ๑๔ ไร่ ๒ งาน

ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ โรงเรียนได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ เป็นโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในขณะนั้นเปิดสอนระดับอนุบาล-ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีนักเรียนทั้งสิ้น ๑๘๐ คน อนุบาล ๓๐ คน ประถมศึกษาปีที่ ๑-๖ จำนวน ๑๑๕ คน และมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ จำนวน ๓๕ คน มีครูทั้งสิ้น ๑๒ คน ไม่มีนักรการภารโรง

ปัจจุบัน (ปี พ.ศ. ๒๕๕๗) มีนักเรียนทั้งสิ้น ๑๗๖ คน อนุบาล ๔๘ คน ประถมศึกษาปีที่ ๑-๖ จำนวน ๑๐๑ คน มัธยมศึกษาตอนต้น ๒๗ คน มีครูทั้งสิ้น ๑๗ คน พักอยู่ในโรงเรียน ๗ คนและเดินทางไปกลับ ๑๐ คน นักรการภารโรง ๑ คน

ตั้งแต่เริ่มก่อสร้างมาจนถึงปัจจุบัน โรงเรียนได้รับการสนับสนุน และช่วยเหลือจากวัดพลอยกระจำงศรี ท่านอธิการเจ้าอาวาส กรมสวัสดิการทหารเรือ คณะชาวบ้านบางสมบурณ์ จังหวัด และผู้นำชุมชน มาโดยตลอด คณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียน มีผู้นำมาจากศูนย์เกษตรกรรมทหารเรือโยธะกา ที่ให้ความสนใจให้การสนับสนุนโรงเรียนอย่างจริงจังเป็นประธานคณะกรรมการ

ตลอดระยะเวลาที่โรงเรียนได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ เป็นโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โรงเรียนได้รับการสนับสนุนส่งเสริมทั้งด้านความรู้ ปัจจัยการผลิต และ

อุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการจัดกิจกรรมตามโครงการอย่างต่อเนื่อง ผู้แทนหน่วยงานหนึ่งกล่าวว่า “โรงเรียนนี้ตั้งอยู่บนพื้นที่ต่ำ น้ำท่วมเป็นประจำ แต่โชคดีที่ผู้บริหาร ครู และนักเรียนเข้มแข็ง รักโรงเรียน ได้ร่วมมือกับชาวบ้าน พ่อแม่ผู้ปกครอง แก้ไขพื้นที่โรงเรียนหลังน้ำท่วมได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ”

ผู้แทนประมงจังหวัดพูดถึงความสำเร็จของการจัดกิจกรรมตามโครงการว่า “โรงเรียนเริ่มต้นด้วยการเลี้ยงปลานิล ปลาสรวย ซึ่งเป็นปลากินพืช ส่วนปลาตูกโรงเรียนหามาเพิ่มเอง โรงเรียนประสบความสำเร็จเพราะมีบุคลากรที่มีความสนใจในกิจกรรมมาก ผลผลิตจำหน่ายได้มากกว่าต้นทุน ช้ายังมีกองทุนอาหารกลางวันที่สามารถจัดสรรเงินไปสมทบกิจกรรมต่างๆ เช่น ทำขอบบ่อคอนกรีต เพื่อป้องกันการพังทลายของขอบบ่อเลี้ยงปลา”

จุดแข็งของโรงเรียนนี้คือ ครูร่วมกันทำงานเป็นทีม มีอะไรต้องนำมาหารือกัน เวลามีการประชุมผู้ปกครองจะมากันเยอะ เหตุเพราะความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียน (ผู้แทนเขตพื้นที่การศึกษา) และโรงเรียนเป็นโรงเรียนต้นแบบ เป็นแหล่งเรียนรู้ ผู้ปกครองนำไปปฏิบัติได้ (ผู้ปกครองนักเรียน)

เมื่อพิจารณาการจัดตั้งกิจกรรมตามโครงการของโรงเรียนจะเห็นการจัดอย่างลงตัวและเป็นระเบียบทั้งที่โรงเรียนมีพื้นที่จำกัด เห็นได้จากการจัดตั้งบริเวณโรงเรียน มีการนำวัสดุจากอาคารเรียนเก่ามาปรับปรุงคอกสัตว์ได้อย่างเหมาะสม สะอาดและสวยงาม ตั้งตั้งบริเวณโรงเรียนในภาคผนวกที่แนบท้ายเอกสาร มีการปลูกพืชผักสวนครัว เช่น มะละกอ พริก มะเขือ แทรกในจุดที่เหมาะสมระหว่างทางเดิน แปลงผัก คอกสัตว์ และบ่อทำปุ๋ยหมัก

๒. การดำเนินงานของโรงเรียน

๒.๑ ก่อนดำเนินงานโครงการ

ระยะก่อนดำเนินงานตามโครงการ คือ ก่อนปี พ.ศ. ๒๕๕๖ ที่โรงเรียนได้รับพระกรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ เป็นโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริฯ

ครูในโรงเรียนเล่าให้ฟังว่า “เบื้องต้นก่อนที่จะมีโครงการพระราชดำริ โรงเรียนก็จัดเหมือนโรงเรียนประถมศึกษาทั่วไป มีการเลี้ยงปลา มีบ่อปลาอยู่หนึ่งบ่อ การเลี้ยงปลาก็เป็นแบบธรรมชาติ ส่วนใหญ่ครูก็จะดูแลกันเอง ไม่ได้มีระบบระเบียบอะไรมากมายนัก ปลุกผักก็จะมีปลุกหลายๆ ในช่วงฤดูแล้ง ฤดูหนาว โดยนักเรียนที่เรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องวิชาการงานพื้นฐานอาชีพเป็นผู้ดูแล ไม่ผลส่วนใหญ่ก็จะปลุกเพื่อให้ร่มเงา มะขามเปรี้ยวก็ปลุกไว้เก็บผลผลิตบ้าง แต่ก็ไม่มากเท่าไร กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปตามหลักสูตร ปลุกไม้ยืนต้นบ้างเพื่อให้ร่มเงากับเด็กนักเรียนที่จะได้พักอาศัย ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมบ้างแต่น้อยมาก ส่วนใหญ่ครูจะไปหาประสบการณ์จากปราชญ์ชาวบ้าน สอนแสดงอรุณของเอกชนกับศูนย์เกษตรกรรมทหารเรือโยธะกา จากการอ่านหนังสือและค้นหาจากอินเทอร์เน็ตและจากประสบการณ์ในครอบครัว ครูมีความรู้เกี่ยวกับการเกษตรน้อยมาก เพราะไม่ได้เรียนทางด้านนี้ งบประมาณการบริหารจัดการ คือ งบประมาณของโรงเรียนไม่ได้มีส่วนราชการอื่นๆ เข้ามาสนับสนุน น้ำและดินเปรี้ยวเป็นกรดไม่เหมาะสมกับการเกษตรและการเลี้ยงปลาเท่าไร แก้ปัญหาโดยศึกษาหาความรู้กันเอง มีการใช้มูลวัวในการปรับปรุงทั้งน้ำและดิน งานด้านสหกรณ์มีการดำเนินงานก่อนแล้ว เพียงแต่ว่ายังไม่ได้เข้าระบบบัญชี ทำบัญชีกันแบบง่ายๆ กิจกรรมต่างๆ ยังไม่หลากหลายต่างคนต่างทำ ไม่ได้อยู่ในโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน เหมือนในปัจจุบันนี้”

๒.๒ ระหว่างดำเนินงานโครงการ

กระบวนการเข้าสู่โครงการ

“เริ่มแรกที่เดียวโรงเรียนที่เข้าโครงการจะเป็นโรงเรียนที่อยู่ใกล้ๆ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เป็นพื้นที่ที่พระองค์ท่านเสด็จไปสอน พอว่างจากการสอน พระองค์จะเสด็จเยี่ยมเยียนโรงเรียนประถมศึกษาใกล้ๆ ไปเยี่ยมแล้วพระองค์ก็จะรับไว้ในโครงการ” สำหรับโรงเรียนวัดพลอยกระจ่างศรี เป็นโรงเรียนที่พระองค์ทรงรับไว้ในโครงการภายหลัง พร้อมกับโรงเรียนที่เหลืออีก ๒ โรงเรียนในจังหวัดนครนายก เป็น ๒๐ โรงเรียน ที่เป็นโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ

ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (ผู้แทนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษานครนายก)

เมื่อผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก สอบถามความสมัครใจ
เข้าร่วมโครงการ ผู้อำนวยการโรงเรียนของโรงเรียนในขณะนั้น คือ นายเจตน์ สำราญสุข ได้ประชุมครู
ทั้งโรงเรียน และมีแบบสอบถามการเข้าร่วมโครงการ ในแบบสอบถามมีหลายอย่างที่ปฏิเสธไม่ได้ว่า
ทำไมเราจึงไม่ทำ เพราะหลายอย่างที่บ่งบอกว่าเรามีอยู่แล้ว เพียงแต่ต่อยอด ผู้อำนวยการโรงเรียน
ถามว่า “ถ้าจะไม่ทำ หมายความว่าเราไม่เคยมีกิจกรรมอนามัย ไม่เคยมีอาหารกลางวัน ไม่เคยปลูกผัก
ไม่เคยมีสหกรณ์” คณะครูจึงปฏิเสธไม่ได้ หลังจากนั้นก็มีการประชุมปรึกษาหารือวางแผนการทำงาน
ตามโครงการ และประชาสัมพันธ์ให้พ่อแม่ ผู้ปกครองและชุมชน เข้าร่วมโครงการ (ครูในโรงเรียน)

ครูซึ่งรับราชการอยู่ในโรงเรียนนี้ตั้งแต่เริ่มเข้าโครงการแล้วว่า นอกจากสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายกแล้ว หน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุนและแนะนำโรงเรียนในระยะ
แรกๆ เป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งได้แก่ ประมง ปศุสัตว์ เกษตร สหกรณ์
โดยมีการมอบหมายงานเป็นระดับชั้น คือ ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับกรม ในด้าน
สาธารณสุขก็เช่นเดียวกัน

เหตุที่หน่วยงานดังกล่าวพร้อมเพรียงกันเข้ามาโรงเรียน ผู้แทนหน่วยงานกระทรวง
เกษตรและสหกรณ์คาดว่า เมื่อรายชื่อโรงเรียน รวมทั้งชื่อของโรงเรียนวัดพลอยกระจำงศรี ถูกส่งไป
ยังสำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทางสำนักงานฯคงส่ง
รายชื่อโรงเรียนไปยังหน่วยสนับสนุนและส่งเสริมต่างๆ รวมทั้งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งจะส่งชื่อ
โรงเรียนมายังหน่วยปฏิบัติในพื้นที่ระดับอำเภอและจังหวัด เพื่อประสานกับโรงเรียนจัดทำแผน
และแนวทางจัดกิจกรรมตามความต้องการและบริบทของโรงเรียน ในระยะเริ่มแรกต่างหน่วยต่างทำ
ตามภาระหน้าที่ของตน ต่อภายหลังจึงจัดรวมกันอย่างเป็นระบบจากจังหวัดไปยังกระทรวง

กิจกรรมสนับสนุนและส่งเสริมโครงการและกิจกรรมของโรงเรียนจะหมุนเวียนเป็น
วงรอบเช่นนี้ทุกปี

กิจกรรมของโครงการ

ในระยะเริ่มแรก หน่วยงานของกระทรวงเกษตร
และสหกรณ์ได้ช่วยเหลือกิจกรรมตามโครงการ ดังนี้

- ๑) ปศุสัตว์ ไข่ไก่ ๔๐ ตัว กรงตับพร้อมรางน้ำ
รางอาหาร และอาหารไก่ไข่สำเร็จรูป วิตามิน และยาฆ่าเชื้อ
- ๒) ประมง สนับสนุนพันธุ์ปลานิล อาหารสำเร็จรูป
บางส่วน และปูนขาว ปุ๋ยคอก เพื่อปรับสภาพน้ำ

๓) เกษตรให้ปัจจัยการปลูกพืช เมล็ดพันธุ์ผัก ปุ๋ย อุปกรณ์ทางการเกษตร และ ปุ๋ยขาว เพื่อปรับสภาพดินที่เป็นดินเปรี้ยว

๔) สหกรณ์การเกษตร เริ่มด้วยมีกรมตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ มาให้ความรู้เกี่ยวกับการทำบัญชี หน่วยรับผิดชอบการจัดตั้งและส่งเสริมสหกรณ์ มีงบสนับสนุนการจัดสหกรณ์ จัดอบรมการจัดดำเนินการสหกรณ์ พานักเรียนไปศึกษาดูงาน และสนับสนุนสิ่งจำเป็นในท้องสหกรณ์ ทุกหน่วยงาน ทั้งปศุสัตว์ ประมง และเกษตร มีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดและดำเนินงาน ในกิจกรรมโครงการที่ส่งเสริม (กรรมการสถานศึกษา ที่เป็นครูเกษียณของโรงเรียน)

ผู้แทนสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดนครนายก กล่าวว่า “โรงเรียนตามพระราชดำริฯ ในอดีตเราไม่ได้เน้น หรือไม่ได้มองที่เศรษฐกิจพอเพียง เราดูกันที่ความยากจน เรามุ่งที่จะแก้ปัญหาความยากจน เป็นโรงเรียนในถิ่นทุรกันดาร ห่างจากชุมชน เดินทางไม่สะดวก เพราะนักเรียนในพื้นที่เหล่านี้ยากจน ไม่มีเงินซื้ออาหารกลางวัน หรือเด็กบางคนไม่มีแม่กระทั่งอาหารเช้า เขาต้องฝากท้องไว้กับโรงเรียนทั้งมือเช้า มือเที่ยง ส่งผลไปถึงสุขภาพเด็กขาดสารอาหาร น้ำหนักส่วนสูงต่ำกว่าเกณฑ์ ร่างกายอ่อนแอ ไม่มีภูมิคุ้มกันโรค ส่งผลไปถึงเรื่องการเรียน ฉะนั้นการเข้ามาร่วมโครงการ จึงมีความคาดหวังในขณะนั้นว่าน่าจะช่วยเด็กนักเรียนให้มีอาหารกลางวันที่มีสารอาหารครบถ้วน ทั้งโปรตีนจากเนื้อสัตว์ เนื้อปลา ไข่ มีพืชผัก มีผลไม้รับประทานอย่างต่อเนื่อง ๒๐๐ วันทำการ ไม่ได้คิดถึงว่าจะต้องขยายผลไปถึงผู้ปกครองให้เขามีกินที่บ้าน แต่หวังว่าโรงเรียนจะมีเงินเก็บเพื่อดำเนินการต่อไป เป็นการช่วยเพื่อให้ช่วยตัวเองได้ ตัวชี้วัดความสำเร็จ คือ จำนวนเงินกองทุนของแต่ละกิจกรรม ซึ่งสามารถเอาเงินกองทุนนี้ไปช่วยในกิจกรรมของแต่ละกิจกรรมได้ เช่น นำเงินจากกองทุนปศุสัตว์ไปซ่อมแซมคอกปศุสัตว์ที่ชำรุดทรุดโทรม นำเงินกองทุนจากกิจกรรมประมงไปสร้างขอบบ่อคอนกรีต เพื่อป้องกันการพังทลายของขอบบ่อดิน เป็นต้น”

“ประมวงเน้นในเรื่องอาหารโปรตีนประเภทปลา และปลูกฝังทักษะการเลี้ยงปลาเพื่อไปประกอบอาชีพภายนอก มีการอบรมการแปรรูปอาหารให้นักเรียนด้วย ได้จัดปลากินพีชให้โรงเรียนคือ ปลานิล และปลาสาวย เลี้ยงในบ่อดิน ส่วนปลาดุก โรงเรียนจัดหามาเลี้ยงเพิ่มเติม ในการจับปลาเพื่อใช้บริโภคในโครงการอาหารกลางวัน จะไม่จับปลาหมดบ่อเพียงครั้งเดียว แต่จะทยอยจับจนกระทั่งต้นปีการศึกษาใหม่จะมีการวิดบ่อปลา เพื่อเตรียมรับพันธุ์ปลารุ่นใหม่ ปลาที่ได้จะนำเข้าสู่โครงการอาหารกลางวัน โดยการจัดเก็บไว้ในตู้แช่แข็ง เพื่อทยอยนำมาประกอบอาหาร มีการจำหน่ายให้ผู้ปกครองบ้าง และปลาบางส่วนจะแบ่งให้นักเรียนที่อยู่ในกิจกรรม และนักเรียนที่ช่วยในการจับปลา นำไปรับประทานที่บ้าน ซึ่งในวันที่มีการวิดบ่อปลา คณะครู และนักเรียน จะช่วยกันจับปลาและทำปลาเพื่อเตรียมไว้ประกอบเป็นอาหารกลางวัน โรงเรียนมีบุคลากรมาก เพราะจัดสอนถึงมัธยมศึกษาตอนต้น กิจกรรมจึงประสบความสำเร็จ” (ผู้แทนประมงจังหวัด)

สำหรับเรื่องสหกรณ์โรงเรียน สำนักงานสหกรณ์อำเภอและจังหวัด “ได้เข้ามาส่งเสริมกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียนนี้เช่นเดียวกับโรงเรียนอื่นๆ ในโครงการ กิจกรรมที่ก่อให้เกิดผลผลิตในโรงเรียนจะต้องส่งผ่านให้กับสหกรณ์ ในลักษณะของการซื้อขาย ผักเด็กให้เรียนรู้ในเรื่องของการลงบัญชี การซื้อขาย การรวมกลุ่ม การออม เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเองตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ผลผลิตถ้าเหลือก็ขายให้กับประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ ในชุมชนนั้น นี่คือนิยามกิจกรรมที่เราทำกันมาตั้งแต่เริ่มต้น” (ผู้อำนวยการกลุ่มจัดตั้งและส่งเสริมสหกรณ์)

ส่วนผู้แทนผู้อำนวยการโรงพยาบาล พูดถึงกิจกรรมที่ทำร่วมกับโรงเรียน ซึ่งส่วนใหญ่สอดคล้องกับที่ครูเล่าว่า “เราเข้ามาให้การดูแลสุขภาพเด็กนักเรียน มีการตรวจฟัน ฉีดวัคซีน ชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง ให้คำปรึกษาในช่วงที่มีโรคระบาด โรคติดต่อ ช่วงนี้ทำโครงการนอนพยาธิ กำลังเก็บอุจจาระเด็กไปตรวจ เก็บได้ ๒ วันแล้ว นอนพยาธิตรวจมาทุกปียังไม่เจอ”

หน่วยสุดท้ายของเครือข่ายโรงเรียน ซึ่งเป็นหน่วยแรกที่เริ่มต้นดำเนินการตั้งแต่โรงเรียนสมัครเข้าอยู่ในโครงการของโรงเรียน คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายกทางเขตพื้นที่การศึกษามีกลุ่มนิเทศติดตามประเมินผลการจัดการศึกษา มีฝ่ายนิเทศรับผิดชอบส่งเสริมการเรียนการสอนและจัดกิจกรรมตามโครงการ และเมื่อกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายส่งเสริมการเรียนรู้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เขตพื้นที่การศึกษาก็ส่งเสริมให้โรงเรียนจัดการเรียนการสอนตามแนวปรัชญานี้ มีการประเมินโรงเรียนโดยคณะกรรมการจากเขตพื้นที่และจากส่วนกลาง โรงเรียนที่ผ่านการประเมินตามเกณฑ์มาตรฐานก็จะประกาศรับรอง เกณฑ์การส่งเสริมและผลการประเมินถือเป็นตัวชี้วัดผลในการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาด้วย

การขับเคลื่อนโครงการตามพระราชดำริฯ หัวใจสำคัญ คือ โรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบ โดยตรงภายใต้การสนับสนุนและส่งเสริมจากเครือข่ายหน่วยงานของรัฐ กรรมการสถานศึกษา และพ่อแม่ ผู้ปกครองนักเรียนในพื้นที่ดังกล่าวแล้ว โรงเรียนได้พลังเสริมจากนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีนโยบายให้โรงเรียนจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมในโรงเรียนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ โรงเรียนได้รับคัดเลือกจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก ให้เข้าโครงการ มีการจัดอบรมครูให้ ๒ คนและพาไปดูงานที่จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อเป็นแกนนำ การจัดกิจกรรมการเรียนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และให้สร้างเครือข่ายโรงเรียนตามนโยบายดังกล่าว ๓ โรงเรียน มีการจัดค่ายเศรษฐกิจพอเพียงให้ครูและนักเรียนในโรงเรียนเหล่านั้นได้ศึกษาและนำไปปฏิบัติ ผลการดำเนินงานทำให้โรงเรียนได้รับการประเมินเป็นสถานศึกษาพอเพียง ในปี พ.ศ. ๒๕๕๒ เป็นโรงเรียนผู้นำตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่สำคัญเป็นการกระตุ้นและเสริมความแข็งแกร่งให้ครูของโรงเรียนในการจัดการเรียนการสอนและจัดกิจกรรมในโครงการตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีด้วย (ครูในโรงเรียนและกรรมการสถานศึกษา)

กระบวนการเริ่มจากโรงเรียนจัดให้ครู ๒ คนที่ผ่านการอบรม ถ่ายทอดความรู้ให้กับคณะครูในโรงเรียน หลังจากนั้น ครูจะวางแผนว่าจะจัดค่ายแบบไหน เพื่อให้โรงเรียนในเครือข่ายมาเรียนรู้ ในที่สุดก็ตกลงกันว่า จะจัดค่ายแยกเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อง่ายกับครูหรือนักเรียนเครือข่ายเอาไปปฏิบัติ เพราะปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงน่าจะสอดแทรกไปได้ทุกกลุ่มสาระวิชา

โรงเรียนได้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขึ้นหลายแผน เช่น รายวิชาเศรษฐศาสตร์ หน่วยชุมชนพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กล้วยทอดพอเพียง ชั้น ป.๓ การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเรื่องสหกรณ์ ชั้น ป.๑ - ๖ กลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง จากโรงสีข้าวสู่เจ้าหนู กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้น ม.ต้น เรื่อง บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้น ม.๒ ทำแผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียง หน่วยการเรียนรู้ผลิตภัณฑ์ดีในท้องถิ่น เรื่องสื่อสารด้วยบทกลอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา เรื่องสุขภาพดีไม่มีขาย อยากได้ต้องทำเอง และกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง ดอกไม้โพมรีไซเคิล เป็นต้น

แผนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว โรงเรียนจัดแสดงในกิจกรรมค่ายเศรษฐกิจพอเพียง
อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาบทเรียนของโรงเรียน มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูเป็นผู้เล่าเอง ดังนี้

๑) การบูรณาการกับวิชาการงานอาชีพ เรื่อง สัมตำ จะมีอุปกรณ์ให้ทุกอย่าง
แบ่งกลุ่มเด็กกลุ่มละ ๑๐ คน เด็กต้องไปวางแผนกันเองว่าจะเลือกวัตถุดิบอย่างไรให้พอประมาณ
กลุ่มมีเหตุผลอย่างไรในการเลือก ต้องถามในกลุ่มว่า อาหารที่กินมีภูมิคุ้มกันอย่างไร ต้องรู้ว่าจะต้องใส่
อะไรมาก่อนหลัง เช่น มะเขือ หรือกระเทียมก่อน เด็กจะต้องมีความสามัคคี มีความรับผิดชอบ ร่วมคิด
ร่วมทำ สุดท้ายเด็กแต่ละกลุ่มต้องสรุปให้ได้ว่า ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เด็กได้ความรู้
อะไร

๒) กลุ่มสาระการเรียนรู้
สุขศึกษาและพลศึกษา ตั้งแต่ชั้น ป.๑ – ม.๓
การสอนสุขศึกษาจะเกี่ยวกับสารอาหาร
การรับประทานอาหาร ก็พยายามเน้นกับ
นักเรียนว่า อย่าตักเยอะ จะอ้วนหรือ
ไม่อ้วน ชอบกินหรือไม่ชอบกินตักน้อย
ไว้ก่อน ดีกว่ากินเหลือ

๓) การสอนคอมพิวเตอร์
ในชั้นอนุบาลถึง ม.๓ จะมีรายงานที่นักเรียนพิมพ์และส่งครู ช่วงหนึ่งมีคนมาปรึกษาผมว่าให้ผม
ช่วยปริ้นส์เอกสารวิชาหนึ่ง ผมเสนอแนะให้เปลี่ยนเป็นส่งข้อมูลทาง e-mail แทน ผิดตรงไหนก็แก้ไข
เมื่อรายงานเสร็จสมบูรณ์แล้วจึงปริ้นส์ออกมา เพื่อลดการใช้กระดาษ

๔) วิชาคณิตศาสตร์ เน้นเรื่องของการทำโครงการ ซึ่งนักเรียน ม.๑ – ม.๓ จะต้อง
ร่วมกันทำ เช่น โครงการเรื่องปศุสัตว์ ให้นักเรียนเอาข้อมูลในโครงการไก่ไข่ ซึ่งเป็นข้อมูลการให้
อาหาร การออกไปของไก่ รายรับรายจ่ายของค่าอาหาร เด็กพวกนี้ไม่ใช่เด็กที่อยู่ในกลุ่มปศุสัตว์ แต่
เด็กเลือกทำโครงการนี้ เด็กเอาข้อมูลมาจัดทำใหม่ ซึ่งเด็กจะเห็นว่าใน ๑ ปี เลี้ยง ๑ รุ่น มีไข่ทั้งหมด
เท่าไร ไก่กินอาหารไปกี่กิโล เปรียบเทียบกับต้นทุนที่จ่ายไป เด็กจะได้เรียนรู้ โครงการเรื่องการเลี้ยง
สุกรก็เช่นเดียวกัน มีการตรวจสอบเรื่องปริมาณอาหารที่ใช้ ปริมาณเนื้อที่ได้กลับมา ซึ่งเป็นเนื้อที่ขาย
เข้าสู่โครงการอาหารกลางวัน ก็จะได้รู้ว่าได้กำไรหรือขาดทุนเท่าไร

๕) ครูคนหนึ่งสอนภาษาอังกฤษกล่าวว่า อยากเสนอเรื่องกลุ่มสนใจ “กลุ่มสนใจ คือ
กลุ่มมีลักษณะคล้ายๆ กับชุมนุม มีกลุ่มหนึ่งเรียกว่ากลุ่มศิลปะการแสดง เวลาโรงเรียนมีกิจกรรม
หรืองานสำคัญก็จะรับงานนี้ ไม่ได้เก่งแต่พอทำได้ เหตุเกิดเมื่อพบว่าอุปกรณ์หรือวัสดุที่ใช้ในการแสดง
เมื่อใช้ไปหลายๆ ครั้ง จะรู้สึกซ้ำจำเจ เด็กจะถามว่า ชุดนี้ใส่ไปแล้วหลายครั้ง มีชุดใหม่ไหม?

ถ้ามีชุดใหม่ก็คงจะดี เราก็จะคุยกับนักเรียนว่าจะปรับปรุงชุดได้อย่างไร ในงบประมาณที่จำกัด ทำจากเศษวัสดุที่พอมือสุดท้ายก็จะได้สิ่งของใหม่ๆ ซึ่งมันเกิดจากฝีมือของนักเรียนเอง กิจกรรมเช่นนี้เป็นกิจกรรมเล็กๆ น้อยๆ แต่หวังจะให้นักเรียนเกิดความรู้สึกภูมิใจ และปลูกฝังความคิดสร้างสรรค์ รู้จักนำสิ่งต่างๆ รอบๆ ตัวเองมาใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งจะนำไปสู่การต่อยอดสู่ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในอนาคต”

การจัดค่ายเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน กระตุ้นให้ครูร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และเกิดความคิดเชื่อมโยงเศรษฐกิจพอเพียงกับการเรียนรู้ในโรงเรียน ดังคำพูดของครูคนหนึ่งว่า “จริงๆ แล้วเรารู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รู้แนวดำเนินชีวิตว่าเราต้องทำ เราต้องมีเหตุผล ต้องมีความพอประมาณ การอบรมทำให้เข้าใจยิ่งขึ้นว่า ตรงไหนคือเหตุผล ตรงไหนคือภูมิคุ้มกัน ในการจัดการเรียนการสอนของครูทุกกลุ่มสาระเรียนรู้ ทุกวิชาสามารถสอดแทรกได้ ไม่ใช่ปลูกผักเลี้ยงปลา จึงเป็นเศรษฐกิจพอเพียง มีคนบอกว่าโรงเรียนมงฟอร์ตไม่ได้ปลูกผักเลี้ยงปลา แต่เป็นโรงเรียนยอดเยี่ยมทางด้านเศรษฐกิจพอเพียง เพราะเอาปรัชญาไปใช้ในหลายเรื่อง จึงเห็นว่า หากจัดได้เช่นนี้คือการจัดการเรียนรู้เพื่อชีวิต”

ในส่วนที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงเรียน เพื่อเป็น “โรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียง” ผู้บริหารคนก่อนพยายามปรับแผนปฏิบัติการเดิมให้ตอบสนองได้หลายมาตรฐาน หรือหลายโครงการที่เป็นนโยบายของหน่วยเหนือ ทุกโครงการและกิจกรรม ครูต้องชี้แจงให้ได้ว่าตอบสนองมาตรฐานใด ตรงไหนถูกต้องตามหลัก ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข ส่วนแผนการสอนก็ต้องตอบคำถามเช่นเดียวกัน เพราะภูมิคุ้มกันของคุณครูคือแผนการสอน และของโรงเรียนคือแผนปฏิบัติการ

ก่อนเริ่มงานการวางแผน โรงเรียนจะปรึกษาหารือ และนำความคิดเห็นจากคณะกรรมการสถานศึกษามาปฏิบัติ ว่าอยากให้ทิศทางการจัดการศึกษาของโรงเรียนไปในทิศทางไหน คณะกรรมการจะมีส่วนร่วมในการอนุมัติ และได้พิจารณาผลการดำเนินการ โรงเรียนนี้คณะกรรมการสถานศึกษาค่อนข้างจะให้ความสำคัญกับกิจกรรมของโรงเรียนและเสนอแนะแนวทางต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

๒.๓ การขยายผลสู่ชุมชน

การขยายผลการเรียนรู้และ
กิจกรรมโครงการตามพระราชดำริฯ สู่ชุมชน
เรื่องนี้จะสัมพันธ์กับการจัดกิจกรรมของโรงเรียน
การพัฒนาโรงเรียนให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของ
ชุมชน และการสนับสนุนของเครือข่ายกรรมการ
สถานศึกษา และพ่อแม่ผู้ปกครองในชุมชนเอง

ผู้บริหาร ครู นักเรียน และพ่อแม่
ผู้ปกครอง รวมทั้งคณะกรรมการสถานศึกษา
เห็นว่า ทุกวันนี้ กิจกรรมของโรงเรียนก็เหมือน
ศูนย์การเรียนรู้อยู่แล้ว มีการจัดกิจกรรมหลาย
อย่าง ทั้งพืช สัตว์ โรงสีข้าวเล็ก และกิจกรรม
สหกรณ์ พ่อแม่ผู้ปกครองที่มาโรงเรียนก็ได้เรียนรู้
และได้ตัวอย่างไปทำที่บ้าน โดยผ่านลูกหลาน
และมีการขอความช่วยเหลือพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์

ผ่านโรงเรียน ดังจะเห็นได้จากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชน ดังกล่าวแล้ว
และมีผู้มาเยี่ยมชมกิจกรรมของโรงเรียนหลายกลุ่ม ทั้งนักเรียน ครูอาจารย์ ผู้นำชุมชนอื่น และแม่แต่
ผู้แทนจากต่างประเทศ เช่น อธิบดีกรมปศุสัตว์ และคณะผู้ว่าราชการจากประเทศภูฏาน คณะครูงาน
จากประเทศมองโกเลีย โรงเรียนเองก็มีเอกสารแนะนำ และแผ่นภาพแสดงกิจกรรมนำเสนอจำนวนมาก

เพื่อเพิ่มศักยภาพของการขยายกิจกรรมสู่ชุมชน กรรมการสถานศึกษาเสนอให้
โรงเรียนขยายผ่านผู้นำท้องถิ่น ซึ่งเป็นบุคคลที่คนในท้องถิ่นยอมรับ ส่วนผู้ปกครองเห็นว่า โรงเรียน
ควรจัดอบรมให้ผู้สนใจ จัดเป็นหลักสูตรระยะสั้น มีการศึกษาดูงาน จัดเป็นการอบรมแบบดาว
กระจาย คือให้ผู้ผ่านการอบรมเป็นวิทยากร

สำหรับเครือข่ายโรงเรียนที่ร่วมสนับสนุนและส่งเสริมการจัดกิจกรรมของโรงเรียน
ต่างเห็นด้วยที่โรงเรียนจะขยายกิจกรรมสู่ชุมชน และได้เล้าถึงความคิดและกิจกรรมที่หน่วยงาน
ดำเนินการอยู่แล้ว ดังนี้

“การให้ความรู้แก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง ตอนนี้อยู่ที่ดำเนินการอยู่คือ การประชุมให้ความรู้
กับยูวเกษตรกรในโรงเรียน ที่ปรึกษา รวมถึงผู้ปกครองด้วย เพื่อที่ว่าจะได้รับความรู้ไปพร้อมๆ กัน
และจะมีการมอบปัจจัยการผลิต คือ เห็ด ไข่ ลูกเบ็ด พืช เอาไปขยายต่อในหมู่บ้านของนักเรียน
ส่วนเกษตรกรที่อยู่ภายในชุมชน อย่างผู้ปกครองนักเรียน จะเข้าร่วมโครงการกับสำนักงานเกษตร
อยู่แล้วเป็นส่วนใหญ่ คือ จะได้รับการพัฒนาทั้งตัวผู้ปกครองเด็กและเด็กด้วย

แนวโน้มในอนาคตจะปรับปรุงแปลงเกษตรของโรงเรียน เพื่อให้เป็นศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับไม้ผล การปลูกผัก และการดำเนินการต่างๆ จะต้องไปที่ผู้ปกครองนักเรียน เริ่มจากผู้ปกครองก่อน แล้วค่อยขยายไปสู่คนในชุมชนต่อไป ถ้าเกษตรกรรอบข้างเห็นว่า เกษตรกรรายนี้ทำอยู่ เขาก็จะปฏิบัติต่อกันไป

ในส่วนของงบประมาณที่เราได้รับแต่ละปี ก็ไม่ได้มีส่วนที่จะต้องให้เราไปขยายผลสู่ผู้ปกครอง เพียงแต่ว่าเรามาคิดเองว่าจะต้องเจียดบางส่วนไปลงถึงบ้านผู้ปกครองเด็กด้วย ซึ่งโรงเรียนที่เขาเห็นประโยชน์ตรงนี้เขาจะรับเลย แต่เป็นที่น่าเสียดายที่มีบางโรงเรียนรับเงินไปแล้วยังไม่ได้ใช้ อาจจะมีอุปสรรคบางประการ ไม่ได้หมายความว่า การขยายผลทุกคนจะรับ เด็กบางคนก็ไม่รับเหมือนกัน เด็กที่รับและผู้ปกครองเห็นด้วย โรงเรียนก็ขยายไปถึงบ้านได้ ” (ผู้แทนเกษตรกรและสหกรณ์)

เมื่อถามว่า หากโรงเรียนจะขยายกิจกรรมตามโครงการไปสู่พ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชน อย่างเป็นระบบยิ่งขึ้น รวมทั้งการเชิญมาเป็นวิทยากรในบางโอกาส ผู้แทนเครือข่ายกล่าวว่า “ยินดีสนับสนุนและทำงานร่วมกับโรงเรียนเพราะเป็นหน้าที่อยู่แล้ว”

๓. ผลลัพธ์จากการดำเนินงานของโรงเรียน

๓.๑ ผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน

ก่อนที่จะพูดถึงผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนคงต้องทำความเข้าใจความคิดและกิจกรรมที่นักเรียนทำในขณะที่อยู่ในโรงเรียนก่อน การจัดกิจกรรมนอกห้องเรียน “สำหรับระดับประถมศึกษาเรียกว่า กลุ่มสนใจและระดับมัธยมศึกษาเรียกว่า ชุมนุม ปัจจุบันกลุ่มสนใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษา มีหลายกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มวอลเลย์บอล กลุ่มก๊ากมือใหม่ กลุ่มศิลปะการแสดง และกลุ่ม ๑๐๘ ไอเดีย ส่วนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จัดชุมนุมตามกิจกรรมโครงการตามพระราชดำริฯ คือ ชุมนุมปศุสัตว์ และประมง ชุมนุมเกษตร ประกอบด้วยพืชผักสวนครัวและพืชสวน ชุมนุมเพาะเห็ด และชุมนุมโรงสีข้าว มีโรงสีข้าวขนาดเล็กที่ได้รับมอบมาจากมูลนิธิพระดาบส ซึ่งมาจัดกิจกรรมสัญจรพร้อมมอบข้าวให้โรงเรียนไว้ ๑ ตัน” (ครูหญิงของโรงเรียน)

สำหรับกิจกรรมสหกรณ์ “ซึ่งเริ่มมาก่อนโรงเรียนเข้าโครงการตามพระราชดำริฯ มีการปันผลหุ้น ให้ดอกเบียเงินฝาก และเฉลี่ยผลกำไร โดยจะมีการตัดบัญชีเดือนกุมภาพันธ์ และปันผลในเดือนมีนาคมของทุกปี กรรมการสหกรณ์ มี ๑๒ คน เป็นนักเรียนชั้น ป.๕ และ ป.๖ ทั้งนี้เป็นไปตามระเบียบของกรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรรมการจะแบ่งหน้าที่รับผิดชอบตามที่ระเบียบกำหนด มีกำหนดแนวทางการประชุมและการทำกิจกรรม เช่น สต็อกสินค้าขาย การทำบัญชี การบริการสมาชิก การซื้อของจากผลิตผลจากกิจกรรมโครงการตามพระราชดำริฯ และการจัดซื้อจัดหาของตามความต้องการของนักเรียน การประชุมกรรมการทุกครั้ง จะมีการบันทึกการประชุมและรับรองการประชุม (ครูหญิงของโรงเรียน)

สำหรับครูในโรงเรียน นอกจากจะสอนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ แล้ว จะแบ่งงานกันเป็นที่ปรึกษา และรับผิดชอบตามกลุ่มสนใจและชุมนุม ทั้งครูที่พักในโรงเรียนและเดินทางไปกลับ โดยคำนึงถึงความสมัครใจ และเฉลี่ยความรับผิดชอบ

นอกจากโรงเรียนจะมีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนดังกล่าวแล้ว โรงเรียนยังมีกลุ่มยุวเกษตรกร ซึ่งเป็นไปตามระเบียบของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กลุ่มนี้ก่อตั้งมาก่อนโรงเรียนเข้าโครงการตามพระราชดำริฯ นักเรียนทุกคนในโรงเรียนเป็นสมาชิกและมีหน้าที่ตามชุมนุมดังกล่าว ส่วนการเป็นสมาชิกของสหกรณ์โรงเรียนนักเรียนต้องสมัครเป็นสมาชิก” (ครูหญิงของโรงเรียน)

จากการพูดคุยกับตัวแทนนักเรียน ซึ่งมีทั้งนักเรียนจากชั้นประถมศึกษา และมัธยมศึกษา นักเรียนหลายคนเป็นสมาชิกกลุ่มสนใจ และชุมนุมต่างๆ ของโรงเรียน เมื่อถามถึงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง “นักเรียนหลายคนบอกว่ารู้เรื่องนี้มาก่อนจากทีวี บางคนก็ว่ารู้จากที่ครูสอน”

นักเรียนที่เป็นสมาชิกกลุ่มสนใจให้ความเห็นว่า “การเล่นวอลเลย์บอล เล่นฟุตบอล หรือการแสดงต่างๆ รวมทั้งการไหว้ การซื้อของใช้ก็สะท้อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ เพราะต้องรู้จักฝึกฝนบ่อย ๆ ต้องมีความสามัคคี เล่นเป็นทีม การช่วยสอนและแนะนำเพื่อนก็ต้องใช้ความรู้ มีคุณธรรม มีการฝึกฝน และต้องเล่นเป็นทีม ถ้าวัดได้ว่าเป็นภูมิคุ้มกัน ต้องรู้จักพอประมาณ และความพอเพียงในการเล่น”

สำหรับกิจกรรมชุมชน นักเรียนเห็นว่า “มีกิจกรรมที่ต้องทำและต้องเรียนตามลักษณะของแต่ละกิจกรรม มีการปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ ดูแลรักษาสัตว์ การรักษาเครื่องจักรและการสีข้าว รวมทั้ง การซื้อขายผลิตภัณฑ์ จึงสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

เมื่อถามว่า ทำไมรักโรงเรียนนี้ นักเรียนทุกคนมีคำตอบ “สรุปคือ ครูใจดี ครูสอนดี มีเพื่อนหลายคน กิจกรรมด้านการเกษตรมีมาก ชอบกิจกรรมด้านการเกษตรและปศุสัตว์ เพราะเอาไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ กิจกรรมมากกลับช่วยให้เรียนดีขึ้น” เมื่อถามว่า หากมีคะแนน ๑๐๐ นักเรียนจะให้คะแนนโรงเรียนเท่าไร นักเรียนจำนวนหนึ่งให้ ๑๐๐ คะแนนเต็ม แต่จำนวนหนึ่งให้ตั้งแต่ ๘๐ ๙๕ และ ๙๙ โดยคะแนนที่เหลือเห็นว่า “อยากให้โรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์มากกว่านี้ คนจะได้มาดูโรงเรียน และโรงเรียนจะได้มีนักเรียนเพิ่มขึ้น” นักเรียนจำนวนหนึ่งคิดว่า “จะช่วยโรงเรียนได้ ต้องทำตัวดีๆ และเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน”

ต่อการที่สังเกตเห็นว่า นักเรียนร่วมกิจกรรมของโรงเรียนน้อย นักเรียนบอกว่า โรงเรียนมีนักเรียนน้อย นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปัญหานี้เกิดจากการที่นักเรียนมีเวลาว่างหรือลงทำกิจกรรมไม่ตรงกัน ขณะที่นักเรียนชั้นประถมศึกษาว่าง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาก็ไม่ว่าง หรือในช่วงชั้นเดียวกันก็ว่างไม่พร้อมกัน ซึ่งคำตอบนี้สอดคล้องกับความคิดเห็นของครูในโรงเรียน ข้อสังเกตของผู้ตอบบทเรียนที่ว่า บางกิจกรรมนักเรียนชี้แจงไม่ชัด ไม่สามารถตอบเรื่องกำไรขาดทุนได้ ต่างกับนักเรียนที่ชี้แจงเรื่องโรงสีข้าวและการเลี้ยงไก่ที่ดูมีความคิดเห็นและชัดเจนในการดูแลและการผลิต ครูชี้แจงว่า “เป็นเพราะนักเรียนไม่เข้าใจว่าถามอะไร”

ผู้แทนเกษตรอำเภอเห็นว่า “ต้องการให้เด็กเปลี่ยนแปลง ต้องเน้นให้เด็กปฏิบัติ และสามารถนำความรู้ไปทำกิจกรรมที่บ้านได้ ตัวอย่างเช่น เด็กกลุ่มเลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา เขาจะเอากลับไปที่บ้าน และสามารถพูดคุยกับผู้ปกครองได้ว่า ทำอะไร ทำไมถึงทำ ก็ถือว่าเด็กเปลี่ยนแปลง เพราะทำที่โรงเรียนได้และขยายผลไปที่บ้านได้ ข้อมูลนี้ยืนยันได้จากที่ผู้แทนเกษตรอำเภอไปดูแปลงผักเพื่อสอบถาม เด็กสามารถตอบได้ว่า ปลูกผักบุงมาที่บ้านแล้ว และได้เล่าเรื่อง นำความรู้ไปที่บ้านอย่างไร เรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เด็กก็เหมือนจะารู้แล้ว แต่ยังไม่เข้าใจลึกซึ้งว่าพอเพียงเป็นอย่างไร แต่เห็นมีเด็กคนหนึ่ง เขาเพาะเห็ด เคยแบ่งเห็ดให้เขา เขาบอกว่าเขายังเอาไว้กินด้วย ไว้ขายด้วย มีเงินเก็บใช้ค่าพูดแบบนี้ แต่ถ้าคิดลึกๆ เราอาจตีความหมายได้ว่า เขารู้จักใช้ รู้จักจ่าย รู้จักหารายได้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก็เหมือนกับมันพอเพียงสำหรับเขา”

ผู้แทนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา “ถ้าพูดถึงการเปลี่ยนแปลงในภาพรวม อนุบาล ป.๖ ถึง ม.๓ รุ่นต่อรุ่นเปลี่ยนแปลงหรือเปล่า พอติไม่ได้อยู่ตลอด ไม่เหมือนคนที่เขาอยู่ ๒๐ - ๓๐ ปี แต่เมื่อมาสัมผัส สามารถเปรียบเทียบได้ระหว่างเด็กเล็กจนถึงโต ก็พัฒนาไปตามตัวชีวิตของหลักสูตร โดยเฉพาะกลุ่มการงานอาชีพและเทคโนโลยี ก็พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงตามตัวชีวิตของหลักสูตร อีกประการหนึ่ง เมื่อมีคณะครูงานมา เขาสามารถตอบได้หมด ตามฐานปฏิบัติการ ที่บ่อเลี้ยงปลา ฟาร์มเป็ด ฟาร์มไก่ ฟาร์มหมู ฟาร์มโค ในขณะที่เด็กเล็กๆ เห็นพี่ๆ เขาเรียนรู้ เขาก็ซึมซับ เพียงแต่ว่า ไม่ได้ปฏิบัติเหมือนพี่เขา แต่ก็ซึมซับ เมื่อโตขึ้นก็จะปฏิบัติได้ นี่ก็เป็นการเปลี่ยนแปลงลักษณะหนึ่ง เปรียบเทียบอนุบาลถึง ม.๓ ณ ขณะนี้”

ผู้แทนประมง “เด็กรุ่นพี่รุ่นน้องเขาก็จะได้เรียนรู้ระหว่างกันอยู่แล้ว เด็กที่มีบ่อปลา อยู่ที่บ้าน เขาก็จะต้องอาศัยความรู้จากโรงเรียน เพราะทางโรงเรียนสอนตำรา และให้เด็กได้ปฏิบัติด้วย สำหรับเด็กที่ไม่มีบ่อปลา ก็ได้แต่การปฏิบัติที่โรงเรียน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงคงจะเห็นในอนาคต มากกว่า ถ้าเขามีโอกาสประกอบอาชีพด้านการเกษตร เขาจะนี่ก็บอกว่าเขาเคยทำมาอย่างนี้”

ผู้แทนปศุสัตว์ “ในเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียง เด็กได้เรียนรู้หรือเปล่า ผมคงตอบได้ ไม่ชัดเจน แต่คิดว่าน่าจะซึมซับไปในระหว่างปฏิบัติ จิตใจเขาจะมีคุณธรรม เป็นคนที่รู้จักให้ผู้อื่น รู้จัก เสียสละ เช่น เขาก็มาโรงเรียนก่อนเพื่อน เย็นอาจกลับทีหลัง กลางวันอาจจะได้มีเวลากินข้าวน้อย เพราะต้องดูแลกิจกรรมที่ตนรับผิดชอบ ประการสำคัญคือ ผมว่าเด็กที่ทำกิจกรรมเหล่านี้ จะมีลักษณะของการเป็นผู้นำและที่สำคัญคือความภาคภูมิใจ จะมีสักกี่คนที่ได้ถวายรายงานต่อ สมเด็จพระเทพฯ ในการรับเสด็จ ก็จะมีเด็กกลุ่มพิเศษนี่จริงๆ”

ผู้แทนสหกรณ์ “ของผมก็คงจะลักษณะ เดียวกัน การมีส่วนร่วม ดูได้จากการที่เขาสนใจ ในกิจกรรมและสมัครเป็นสมาชิกสหกรณ์เพิ่มขึ้น แสดงว่าเด็กสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรม การเปลี่ยนแปลงดูได้จากการทำงานเป็นทีม มีการ แบ่งงานตามหน้าที่ มีการเลือกตั้งคณะกรรมการ ใครทำหน้าที่บัญชี ใครทำหน้าที่รับฝากเงิน ใครทำ หน้าที่การขาย เด็กจะรู้จักคำว่าเสียสละ เช่นเดียวกับที่ท่านปศุสัตว์ว่าในเวลาพักเที่ยง เด็กบางชุด พักเที่ยงได้ แต่เด็กที่ทำกิจกรรมขายสินค้าจะต้องมาทำงานครึ่งชั่วโมงเพื่อที่จะขายสินค้าให้กับเพื่อนๆ เด็กจะได้ความเสียสละ ได้ความมีน้ำใจ อีกประการหนึ่งที่เห็นชัดเจน คือการส่งเสริมการออม โครงการมีการประกวดเด็กดีในการออมทรัพย์ เด็กจะรู้จักการใช้จ่ายเงิน เด็กบางคนพยายามเก็บไว้ วันละ ๓ บาท ๕ บาท พอถึงวันแม่ก็มาขอเบิกเงิน ถามว่าจะเอาไปทำอะไร จะเอาไปซื้อของขวัญให้แม่ นี่คือการรู้จักการออม และรู้จักการใช้ เป็นลักษณะสร้างภูมิคุ้มกันให้ตัวเองตามปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียง อีกตัวหนึ่งคือการจัดทำบัญชีรับจ่าย เด็กเรียนรู้รับเท่าไร จ่ายเท่าไร การใช้จ่ายเงินเกินรายรับ ผลจะเป็นอย่างไร เขาเรียนรู้ว่าราคาซื้อมาเท่านี้ ควรจะตั้งราคาขายเท่าไร ขายขึ้นๆ ลงๆ ละเท่านี้ จะได้เงินเท่าไร เป็นการเรียนคณิตศาสตร์ภาคปฏิบัติ สิ่งต่างๆ เหล่านี้ เป็นสิ่งที่เด็กได้รับรู้ในกิจกรรม”

ในส่วนของผู้ปกครอง เห็นว่าลูกหลานของตนเปลี่ยนไป ดังกรณีตัวอย่าง

“เด็กรู้จักการออม”

“ลูกนำไปที่บ้าน เช่น การเลี้ยงปลา อาหารไก่ และยังได้รางวัลจากการแข่งขัน ที่จัดโดยหน่วยงานนอกโรงเรียน”

“โรงเรียนสอนให้เด็กกับผู้ปกครองทำที่บ้าน เด็กต้องตื่นแต่เช้าตื่นเพื่อไปดูแลไก่ ปลา...”

“เด็กรับผิดชอบขึ้น ทำการบ้านเสร็จก็ดูทีวี รู้จักแบ่งเวลา รู้รับผิดชอบ”

แม่คนหนึ่งเล่าว่า “ลูกเลี้ยงไก่ที่บ้าน ๒๐ ตัว เมื่อน้ำท่วมต้องย้ายมาที่โรงเรียน หลังน้ำท่วมเลี้ยงเพิ่ม ๖๐ ตัว น้ำท่วมก็ขาย และเลี้ยงปลา บ้านอื่นก็พบปัญหาหนี้ มีการซ่อมบ้านเรือน ให้สูงขึ้น หรือเปลี่ยนเป็นเลี้ยงเป็ด การปลูกพืชก็ใช้ถังส้วมปลูกก็ได้ผลดี เป็นการต่อสู้กับธรรมชาติ”

ประการสุดท้ายนักเรียนทำได้ ถ้าเขาลงมือทำด้วยตัวเองและมีความคิดสร้างสรรค์ที่เชื่อมโยงกับกิจกรรมในโรงเรียน เรื่องแรกคือ การฝึกให้นักเรียนทำคลอดลูกหมู ครูหญิงคนหนึ่ง ต้องการให้เด็กได้เห็นกระบวนการและทำคลอดลูกหมูได้ ครูเล่าว่า “เมื่อก่อนแม่หนูเคยเลี้ยงแต่หนูไม่เคยได้สนใจ แต่เปลี่ยนใจเพราะคิดว่าจะ เป็นประโยชน์ต่อเด็ก เพราะเด็กที่นี่ ม.๓ บางคนไม่ได้เรียนต่อ เมื่อปีที่แล้ว มีหมูแม่อยู่ ๔ ตัว ๓ ตัวแรกคลอดก็ทำกับเด็กนักเรียน ปศุสัตว์เขาไม่มาช่วยแล้ว เพราะเขาเคยสอนเราแล้ว ตัวที่ ๔ ยังไม่คลอด เหมียวว่าหนูป่วยเป็นโรคน้ำในหูไม่เท่ากัน หมอก็ส่งนอนพักอยู่ที่บ้าน ๓ - ๕ วัน ปรากฏว่าหมูตัวที่ ๔ จะคลอดลูก จึงวิ่งไปบอกคุณครู ครูก็บอกทำไงดีเนี่ย ครูศศิธรไม่อยู่ เด็กบอกไม่เป็นไรครับ สบายมากทำได้ ปรากฏว่าหมูออกมา ๔ ตัว เด็กทำให้เสร็จเลย พอคลอดเด็กต้องดึงรกออก เอามือล้างตัดสายรก ตัดเขี้ยว ตัดหาง เขาทำแทนได้ทั้งหมด”

เรื่องความคิดสร้างสรรค์ที่เชื่อมโยงกับกิจกรรมของโรงเรียนและในชุมชน โรงเรียนมีเครื่องสีข้าว และรอบๆ โรงเรียน ชาวบ้านทำนากันแทบทุกคร้วเรือน มีเด็กคนหนึ่งซึ่งจบไปแล้วมีทักษะทางด้านการประดิษฐ์ทางวิทยาศาสตร์ เห็นปัญหาของชาวบ้านว่าในนาข้าวมีข้าวติดเป็นวัชพืชเป็นต้นข้าวที่ชาวบ้านไม่ต้องปลูก เขาก็คิดประดิษฐ์เครื่องตัดข้าวติด แล้วก็เอาไปประกวดระดับจังหวัด ตอนแรกเขาก็ว่าสิ่งประดิษฐ์ของเขามันด้อย ของคนอื่นเขาอลังการมาก แต่เวลานำเสนอ (Present) เขาก็จะพูดในสิ่งที่เขาทำ บอกเหตุผลว่าทำไมเขาถึงทำแบบนี้ ประหยัดแล้วก็ไม่ต้องใช้สารเคมี และ

ประยุกต์เอาอุปกรณ์ที่มีอยู่ในบ้านมาใช้ ผลนักเรียนคนนั้นได้รางวัลชนะเลิศ วิธีการของเขาคือเอาท่อ PVC เก่าๆ มาต่อสายไฟ มีมอเตอร์และมีแบตเตอรี่เก่าๆ ทำแบบลูกทุ่งมาก เวลา Present ก็ไม่ได้พูด เป็นวิชาการ แต่ชนะเลิศ และได้รับคำชมจากกรรมการ (ครูหญิงของโรงเรียน)

๓.๒ ผลที่เกิดขึ้นกับโรงเรียนและครู

ความเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนและครู เห็นได้จากแนวคิดและกิจกรรมของโรงเรียน และสิ่งที่ครูร่วมกันตัดสินใจในกระบวนการเข้าสู่โครงการแล้วส่วนหนึ่ง ต่อไปนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เห็นผลโดยตรงจากพฤติกรรมและแนวคิดของครูที่ได้กระทำและเป็นผลกระทบจากกิจกรรมในโครงการตามพระราชดำริฯ

ผู้แทนเกษตรให้ข้อมูลว่า “ในความคิดเห็นที่ได้สัมผัสกับครูที่นี่ ท่านก็มีการเปลี่ยนแปลงมาก ในด้านเกษตร ประมง ปศุสัตว์ อาจารย์หลายท่านไม่ได้เรียนมา แต่ต้องรับผิดชอบกิจกรรมพวกนี้ เท่าที่สัมผัสอาจารย์จะหาความรู้เพิ่มเติม มีปัญหาอะไร จะถามหน่วยงานต่างๆ ที่มาช่วยเหลือ อาจารย์บางคนดูเหมือนจะเก่งกว่าเจ้าหน้าที่อีก มีการเปลี่ยนแปลงจากการหาความรู้เพิ่มเติม สรุปลแล้ว อาจารย์เขาเก่งอยู่แล้ว”

ผู้แทนเขตพื้นที่การศึกษา “ผมขอแสดงความคิดเห็นเป็น ๒ มิติ คือ มิติองค์กร และ มิติส่วนบุคคล ครูและผู้บริหาร มีความภูมิใจอยู่แล้วที่ได้ผลิตเด็กออกไปเป็นเด็กที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะผู้อำนวยการฯ เจตรึ สำราญสุข อดีตผู้อำนวยการโรงเรียน เขาน่าจะเป็นหนึ่งในผู้นำโครงการพระราชดำริฯ ๒๐ โรงเรียน เขาให้ความเห็นและเป็นที่ปรึกษาครูที่นี่ โรงเรียนนี้เรื่องทีมงานเข้มแข็งมาก พอเกิดปัญหาอะไรขึ้นมา เขาจะปรึกษาหารือกัน น้ำท่วมจะทำอย่างไร ขนหมูไว้ที่ไหน ต้นไม้ตายจะทำอย่างไร เขาจะมีการประชุมปรึกษาหารือกันบ่อยมาก ผมเชื่อมั่นว่า เรื่องหลักของเศรษฐกิจพอเพียง ครูเห็นเด็กทำ ครูจะไม่ทำหรือ โดยเฉพาะครูที่อยู่บ้านพักครู ผลิตเอง เหลือแล้วขาย สิ่งที่เป็นเชิงประจักษ์คือ ครูโรงเรียนไม่มีหนี้สิน ถือเป็นตัวชี้วัดอย่างหนึ่งและยังมีอย่างอื่นอีก”

ผู้แทนเกษตร “ทีมงานที่นี่เยี่ยมมาก สมมติจะมาถามเรื่องอะไร ถ้าอาจารย์ทางด้านการเกษตรไม่อยู่ หนูก็สามารถถามอาจารย์ท่านอื่นได้ สามารถตอบและให้ข้อมูลได้ โรงเรียนอื่น อาจารย์การเกษตรไม่อยู่ ไปถามอาจารย์ปศุสัตว์จะไม่รู้ แต่ที่นี่ทีมงานแข็ง การเป็นตัวอย่างที่ดีก็จะทำให้เด็กได้รับตัวอย่างที่ดีๆ ไป”

ในมุมมองของคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งอยู่ใกล้ชิดโรงเรียน เห็นว่า “โรงเรียนนี้เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่พ่อแม่ ผู้ปกครองของนักเรียน เมื่อผู้ปกครองมารับนักเรียนก็จะเห็นกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน ซึ่งมีอาชีพหลากหลาย” นอกจากนั้นยังเห็นว่า “ความเป็นแบบอย่างยังรวมไปถึงวิธีการทำงาน และการดูแลกิจกรรมตามโครงการ โดยร่วมมือกันหลายอย่าง เช่น สภาพสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน ต้นไม้ได้ถูกน้ำท่วม ครูนักเรียนร่วมกันผลิตเพิ่ม มีสัตว์เลี้ยงเพิ่มขึ้น มีกิจกรรมตามโครงการ มีเล้าเปิด เล้าไก่ใหม่ ช่วยป้องกันหมาเข้ามากัด”

“สำหรับครูในโรงเรียน ก็เปลี่ยนวิธีทำงานและวิถีชีวิต นอกจากสอนหนังสือ ยังทำอาหาร ดูแลโครงการโภชนาการ มีการมอบหมายงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โรงเรียน เลิกเรียนเวลาบ่ายสามโมงครึ่ง แต่ครูทำงานต่อถึงบ่ายสี่โมงครึ่ง” (กรรมการสถานศึกษา)

ครูคนหนึ่งเล่าถึงสิ่งที่ทำที่บ้านว่า “ปกติเป็นคนที่เขาสะดวกเชื่อว่า ตอนนีที่บ้านปลูกผัก ทานเอง ต้นหอม โหระพา กระเพรา พริก มีความสุขอีกอย่างคือกลับบ้านต้องรีบไปเลี้ยงไก่ แบ่งไก่ จากที่โรงเรียนไป เอาไปตอนแรกก็ออกไข่หน่อย ๑๙ ตัวออก ๑๐ ฟอง ตอนนี้ออก ๑๖ - ๑๗ ฟอง พอกลับไปบ้านยังไม่ได้ทำอะไร วางกระบะไปดูไก่ก่อน”

“จากสิ่งที่เราไม่รู้ก็ทำให้เราได้รู้ ครูเปลี่ยนทั้งวิถีคิดและการทำงานเรื่องเกษตร จริงอยู่ เป็นคนอยู่อีสาน ที่บ้านมีการทำไร่มัน ไร่ข้าวโพด ซึ่งมันไม่ได้เกี่ยวอะไรกับตรงนี้ แต่พอมาตรงนี้ มาดูแลเรื่องकुสัตว์กับประมง ขอให้โรงเรียนขุดบ่อปลาอยากเลี้ยง พอตีมีเงินผ้าป่าก็ซื้อปลาทับทิม ปลาไนล รวมเลย เลี้ยงไปหลายเดือนปลาก็ไม่โต นั่งคุยกับเด็กทุกวัน เด็กเค้าจะชอบดูปลา น้ำมันใส มองเห็น เลี้ยงมา ๔ - ๕ เดือน ไปปรึกษาสวนแสงอรุณและไปดูงานของทหารเรือ เขาบอกว่าอาจารย์คะ น้ำมันเปรี้ยวนะคะ น้ำใสคือน้ำเปรี้ยว ปลาไม่โตแน่ ปลากินพืชต้องอยู่น้ำเขียวคือมีแพลงตอนพืช แล้วจะทำอย่างไร เขาก็บอกว่าต้องปรับสภาพน้ำให้เป็นน้ำเขียว เราก็ถามทำอย่างไรคะ เขาก็บอกว่า ต้องใช้ปูนขาว และที่ดีที่สุดประหยัดที่สุดคือขี้วัว ตอนนั้นอาจารย์บุญส่งเลี้ยงวัว คุยกับแก แกบอก เอาเลยบ้านฉันมี ตอนนั้นก็มีรถกระบะก็พาเด็กไปช่วยขนขี้วัว ขี้วัวก็แฉะๆ ไม่ใช่ซีแห้งนะ ก็ไปช่วย กับเด็ก ตอนนั้นยังไม่มีโรงเลี้ยงไก่ไซ่นบ่อปลา ก็ปรับจนได้ สามารถเพาะเลี้ยงปลาได้ แต่ยังไม่ดีมาก จนกระทั่งประมาณปี ๒๕๔๗ ที่โรงเรียนเริ่มมีโรงเลี้ยงไก่จึงมีซีไก่ใส่บ่อปลา เรื่องนี้ทำให้เรารู้ว่าพวกकुสัตว์มันสามารถปรับสภาพน้ำให้เหมาะกับปลากินพืชได้ และซีไก่สามารถเอาไปเลี้ยง

กิจกรรมประมง
โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน

ให้อาหาร มูลไก่และแทน
จับปลาโดยใช้อวน
ปลานิลที่เลี้ยงในบ่อ
ปลาสาวยตัวละ 2-3 กิโลกรัม
ชำแหละเข้าสู่โรงครัว เป็นอาหารกลางวัน

อาหารกลางวันของเรา
อาหารมื้อต่อไป
เด็ก ๆ นำปลากลับบ้าน
ผมจะเอาไปฝากแม่ ครับ
จำหน่ายให้ชุมชน

ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนวัดพลอยกระจ่างศรี ตำบลบางสมบุรณ์ อำเภองอกศรีเกษ จังหวัดนครนายก

ปลาตุ๋กได้ หรือเรื่องประมงได้ปลากินพีชมา เราปล่อยให้มันโตซักระยะแล้วเราจะซื้อปลาตุ๋กมาลง เรา
รู้ว่าถ้าเราเอาปลาตุ๋กซึ่งเป็นปลากินเนื้อมาลงพร้อมๆ กันกับปลากินพีช ตัวเท่ากันจะกินกันได้
ต้องปล่อยให้ปลากินพีชโตก่อนซักระยะหนึ่งถึงจะปล่อยให้ปลากินเนื้อลงไป เด็กเขาก็เรียนรู้ไปพร้อมๆ
กับเรา” (ครูโรงเรียน)

๓.๓ ผลที่เกิดขึ้นกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชน

พ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชน ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนด้วย
เป็นกลุ่มบุคคลที่ใกล้ชิดโรงเรียนมากที่สุด มากกว่าบุคคลจากกลุ่มเครือข่ายที่เข้ามาร่วมส่งเสริมและ
สนับสนุนการจัดโครงการตามพระราชดำริฯ และได้รับผลกระทบจากการบริหารและการดำเนินการ
ตามโครงการ ซึ่งเป็นผลทั้งทางตรงและทางอ้อมผ่านลูกหลานที่เรียนอยู่ในโรงเรียน

ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นปีที่โรงเรียนประชาสัมพันธ์ให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชน
เข้ามาร่วมดำเนินการ และการจัดกิจกรรมตามโครงการ ซึ่งมีทั้งเข้ามาช่วยโรงเรียนจัดแปลงเพาะปลูกพีช
จัดทำโรงเรือนเพื่อการเลี้ยงสัตว์ และการเกี่ยวหนุ่นส่งเสริมให้ลูกหลานทำงานร่วมกับโรงเรียน จนมี
ผลกระทบกลับไปสู่พ่อแม่และชุมชน ดังจะเห็นได้จากคำพูดของพ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชน ดังนี้

“เลี้ยงไก่ไข่ เลี้ยงปลา เลี้ยงเป็ด เพาะเห็ด โดยดูจากโรงเรียน ฝึกจากโรงเรียน ซึ่งเป็น
ระยะหลังจากที่โรงเรียนดำเนินงานโครงการตามพระราชดำริฯ เห็นว่าได้ผลดีก็ซื้อเลี้ยงเพิ่ม โดย
คำแนะนำของครู”

แม่บ้านพูดถึงสามีว่า “เดิมห้ามไม่ให้ทำ เดียวนี้ช่วยแล้ว เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา เป็นคน
ดูแลทั้งหมด เดิมไม่ทำเลย”

“เดี๋ยวนี้ทำอาชีพเสริม ไม่ใช่ทำนาอย่างเดียว มีการเลี้ยงปลา ปลูกผัก ...” (ผู้ใหญ่บ้าน)
แม่คนหนึ่งเสริมว่า “มีรายได้เพิ่มขึ้น ขายไข่ได้ทุกวัน”

เกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้จ่ายเงิน แม่คนหนึ่งพูดว่า “เมื่อเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม
ของโรงเรียน แบ่งเวลาได้ รู้จักการใช้เงิน ได้เงินมาจะแบ่งเป็นส่วนๆ ส่วนหนึ่งให้ลูกไปโรงเรียน
ส่วนหนึ่งซื้อของเข้าครัว ชিং ข่า ตะไคร้ สะระแหน่ ที่เหลือเก็บไว้ใช้เวลาเจ็บป่วย”

สำหรับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้ปกครองคนหนึ่งว่า “เรียนรู้ปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียงจากลูก”

โดยส่วนรวมพ่อแม่ผู้ปกครองและชุมชนที่มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้ถอดบทเรียน
เห็นว่า เศรษฐกิจพอเพียงสอนหลายอย่าง เช่น

- ๑) ให้พึ่งตนเอง มีรายได้ มั่นคง ไม่ต้องกลัวอดตาย ปลูกผักกินเอง กินของที่มี เหลือจึงขาย
- ๒) รู้จักออม กินส่วนหนึ่ง ออมส่วนหนึ่ง ไม่เดือดร้อน ไม่ต้องพึ่งใคร
- ๓) รู้จักแบ่งปัน คนเดือดร้อนเจ็บป่วยช่วยเหลือกัน

ครูเก่าของโรงเรียน “เศรษฐกิจพอเพียงต้องใช้เวลา ให้ผลช้า ที่ทำแล้วบางวันไม่ต้อง
ใช้เงินเลย ทุกอย่างมีในบ้าน แต่บ้านเช่นนี้มีอยู่น้อย”

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในบ้าน และในชุมชน ได้คำยืนยันจากผู้แทนปศุสัตว์ที่มา
ส่งเสริมสนับสนุนโรงเรียนว่า

“มีผู้ปกครองเด็กหลายคนที่ถูกทำที่โรงเรียนแล้ว ก็ยากจะกลับไปทำที่บ้าน รวมทั้ง
เด็กที่จบไปแล้วบางคน นำทักษะที่โรงเรียนไปทำที่บ้านต่อ พ่อแม่ก็สนับสนุนและให้ลูกทำ สิ่งที่ได้
เขาก็เอามาใช้จ่ายในครัวเรือนของเขา ผมว่าก็เป็นเรื่องพอเพียงผสมผสานด้วย ไม่ใช่กิจกรรมลัทธิ
อย่างเดียว เขาปลูกผัก ทำอะไรอีกหลายอย่าง รวมทั้งเลี้ยงปลา เด็กบางคนเห็นเพื่อนทำก็อยาก
จะทำบ้าง ผมคิดว่าแม้จะเป็นส่วนน้อยแต่ก็ดีใจที่เด็กเขากลับไปทำต่อที่บ้าน เพราะเป็นความตั้งใจ
ของเราอยู่แล้วว่าไม่ใช่เด็กมีกินเฉพาะที่โรงเรียน กลับไปบ้านต้องมีกินด้วย”

๔. ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

จากความคิดเห็นของเครือข่ายโรงเรียน พ่อแม่ ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษา และ
พฤติกรรม การบริหารจัดการของโรงเรียน รวมทั้งพฤติกรรมและความคิดของนักเรียน จะเห็นได้
ว่าความสำเร็จของโรงเรียนเกิดจากปัจจัยหลายอย่าง ดังนี้

๑) การบริหารงานของโรงเรียนยึดโครงสร้าง การบริหารและกระตุ้น (Empower) การมี
ส่วนร่วมของบุคลากร ดังจะเห็นได้ตั้งแต่เริ่มสมัครเข้าร่วมโครงการตามพระราชดำริฯ ผู้บริหาร
โรงเรียนได้มีการปรึกษาหารือ ฟังความสมัครใจของครู มีการวิเคราะห์เหตุผลเพื่อตัดสินใจ ครูคนหนึ่ง
เล่าว่า “ผู้บริหารถามว่า มีเหตุผลอะไรที่เราจะปฏิเสธ เพราะหลายสิ่งเราทำมาก่อนแล้ว” หลังจาก
ตกลงใจสมัครเข้าร่วมโครงการ ก็มีการปรึกษาหารือแนวการปฏิบัติ และประชาสัมพันธ์เชิญชวน
พ่อแม่ ผู้ปกครอง เข้าร่วมกิจกรรม ครูอีกคนหนึ่งกล่าวว่า “ปัจจัยความสำเร็จของโรงเรียนเรา
เท่าที่ผมประเมิน คือ การวางแผนงานในการปฏิบัติ มีการแต่งตั้งบุคลากรที่ตรงกับงานและแต่งตั้ง
ตามโครงสร้างการบริหาร”

๒) ความเอื้ออาทรและทำงานเป็นทีม เราไม่ทำงานคนเดียว ส่วนใหญ่มีอะไรก็ปรึกษาหารือ
กัน ผู้บริหารคนก่อนและคนปัจจุบัน มีลักษณะการทำงานคล้ายกัน พอมีงานก็จะเรียกประชุมปรึกษา
หารือและวางแผนทำงาน (ครูชายของโรงเรียน)

ครูหญิงของโรงเรียนเล่าถึงกรณีน้ำท่วมโรงเรียน ทำให้เห็นใจเพื่อนที่พักอยู่นอกโรงเรียน
“พอมีวิกฤตน้ำท่วม คนอยู่ใกล้ๆ ก็มา นั่งเรือมาทุกวัน อาทิตย์สองอาทิตย์มา มาไม่ได้ก็ส่งของมา
พอกกลางคืนน้ำขึ้น เราก็โทรศัพท์กันว่าปล่อยหม้อออกไปเลย ให้หมูไปตายเอาดาบหน้าก่อน แต่มันก็
ป่วยเปื่อยอยู่แถวนี้ ก็จับมาได้ นึกย้อนหลังว่าเราทำได้อย่างไร อุ่มหมู ๒๐๐ - ๓๐๐ กิโล ได้อย่างไร

พื้นผ้าอุปสรรคน้ำท่วมได้อย่างไร ใจคิดแต่ว่า เมื่อน้ำแห้ง ต้องลบภาพตรงนั้นออกไปให้ไกลที่สุด เพราะมันทรมานมาก กระทบสภาพจิตใจ”

๓) การทำงานแบบต่อเนื่อง ครูคนเดียวกับพูดว่า “พวกเราทำงานตั้งแต่ปี ๒๕๔๙ - ๒๕๕๒ ถ้าไม่ได้ทำต่อเนื่องคงไม่ได้แบบนี้ ต้องทำต่อไปเพราะมันเข้าไปในสายเลือดแล้ว”

๔) เข้าใจปัญหาและเชื่อมโยงปัจจัยเพื่อแก้ปัญหา อย่างเช่น กรณีสุนัขเข้าไปกินเปิดกินไก่ ครูในโรงเรียนก็ช่วยกันวิเคราะห์ปัญหาและหาวิธีแก้ไขอย่างมีเหตุผล

“เมื่อหมาเข้าไปกินไก่ กินเปิด ก็คิดแผนการได้ว่า ต้องสร้างที่อยู่ของมันให้แข็งแรง เผอิญว่าได้อาจารย์เก่ามา ก็เลยสร้างโรงเรือนขึ้น มีการถกเถียงกันกับแม่บ้านว่า ทำแบบนี้มันพอเพียงหรือเปล่า แม่บ้านบอกว่าพอเพียง สาเหตุเพราะว่าเรามีไม้ของเรา เราก็ทำของเรา มีเหตุผลในการทำ ไม่กลัวว่าเวลาแขกไปใครมาจะมองว่า โรงเรียนไม่ยึดเศรษฐกิจพอเพียง เรามีเหตุผลว่า เราเอาของเก่ามาใช้ ทั้งมีการประสานความคิดและการทำงานร่วมกันกับคณะกรรมการสถานศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าเขตพื้นที่การศึกษา เกษตร ภาครัฐ ประมง เพื่อขอความร่วมมือทำในเรื่องนี้”

๕) เรียนรู้การทำงาน ตัวอย่างเช่น “โรงเรียนให้เลี้ยงหมู และเลี้ยงไก่เพราะกรมปศุสัตว์ ให้ไก่ไขมา ๔๐ ตัว รวมทั้งค่าอาหาร เราก็อยากทำให้ดีที่สุด จึงไปอบรม พอทำไปเห็นผลกำไรและสนุกกับงาน จึงลงเงินเพิ่มเติมจากกองทุนที่เขาให้ เขาให้มา ๔๐ ตัว เราเอาเงินซื้อเพิ่มเป็น ๘๐ ตัว” (ครูชายของโรงเรียน)

“อีกกรณีหนึ่ง ตั้งแต่ได้รับมอบหมายให้ดูแลพืชผักสวนครัวของโรงเรียน ที่มีสภาพทางกายภาพ คือ ดินเปรี้ยว ปลูกพืชแล้วไม่ขึ้น ก็ไปศึกษาจากปราชญ์ชาวบ้าน จนได้ความรู้ขึ้นมา และทำอย่างต่อเนื่อง เรื่องการปลูกพืชทองก็เช่นกัน ผมไม่เคยปลูก ปลูกก็ไม่ติดลูก ก็ไปถามปราชญ์ชาวบ้าน เขาบอกให้เอาเกสรดอกตัวผู้กับดอกตัวเมียมาผสมกัน โดยปกติธรรมชาติแมลงจะผสมให้ ก็เลยลองผสมดู ผลคือ พืชทองมีลูก” (ครูชายของโรงเรียน)

๖) มีแรงบันดาลใจในการทำงาน เป็นแรงบันดาลใจที่เกิดจากความสำเร็จของการทำงานเพื่อสถาบัน และได้กำลังใจจากเครือข่ายพ่อแม่ ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษา และผู้บังคับบัญชาที่เกี่ยวข้อง กรณีเช่นนี้เห็นได้จากการเรียนรู้จากการทำงานแล้วส่วนหนึ่ง กรณีน้ำท่วมโรงเรียนทำให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้น ครูชายของโรงเรียนพูดว่า

“คนส่วนใหญ่ที่นี้อยู่ติดแม่น้ำ อยู่กับน้ำอยู่แล้ว น้ำจะท่วมหรือไม่ท่วมก็ไม่รู้สึกแตกต่างกันมาก ถึงท่วมทุกคนก็ใช้ชีวิตปกติ หากินในโรงเรียน ดักตาข่ายหาปลา เก็บไว้เป็นทุน พอน้ำลดก็คิดว่าทำอะไรให้โรงเรียนกลับมาสภาพเดิม ผู้บริหารให้แนวคิด คณะครูร่วมกันคิดและร่วมแรงในการทำงาน น้ำลดเดือนพฤศจิกายน โรงเรียนปรับปรุงเสร็จก่อนวันที่จะรับเสด็จวันที่ ๒๕ - ๒๖ ธันวาคม ท่านอภิสิทธิ์ เข้ามาเยี่ยมโรงเรียนไม่เห็นใครแต่มาตกใจที่ว่า โรงเรียนกลับมาตกแต่งต้นไม้

อาคารเรียน เหมือนไม่เคยถูกน้ำท่วมมาก่อนเลย มีแต่คราบน้ำที่คงเหลืออยู่ เป็นผลงานของครู
นักเรียน พ่อแม่ ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษาทุกคนร่วมกันปรับปรุงแก้ไข”

“อันนี้ดิฉันคิดว่ามันไม่เป็นปัญหา มันจะเป็นจุดดีละ แก้ไม่ได้เราก็อยู่กับมันให้มีความสุข
เขายังว่า น้ำท่วมยังได้รางวัลอีก” (ครูหญิงของโรงเรียน)

อีกกรณีหนึ่งที่สร้างแรงบันดาลใจให้แก่ครูของโรงเรียนเป็นอย่างมาก คือ การที่
โรงเรียนได้รับพระมหากรุณาธิคุณ รัับโรงเรียนไว้ในโครงการตามพระราชดำริฯ มีความสุขกับการได้มี
โอกาสรับเสด็จ ดังจะเห็นได้จากคำพูดของครูต่อไปนี้

“ผมว่าผมก็ได้จากเรื่องนี้มาก่อนข้างเยอะ ในสิ่งที่ได้แล้วเกิดความภาคภูมิใจ คือ
เราทำงานอาจจะด้วยภาระหน้าที่หรืออะไรก็แล้วแต่ ถ้านึกท้อขึ้นมาอาจจะทำมันไม่สำเร็จและเหนื่อย
ผมคิดอยู่ตลอดเวลาว่าเราทำ เราไม่ได้ทำเพื่อใคร เราทำเพื่อถวายสมเด็จพระเทพฯ ถวายพระองค์ท่าน
สิ่งเหล่านั้นจะค่อยๆ คลายหายเหนื่อย อีกอย่างที่ค่อนข้างจะเหมือนกันทุกคน คือ วันที่ ๒๖
พฤศจิกายน เราไปรับเสด็จ ทุกคนกระตือรือร้น พอเห็นพระองค์ท่านเดินมา เห็นแล้วปลาบปลื้มใจ
ภาคภูมิใจ หายเหนื่อย โดยเฉพาะวันที่ ๒๖ ปี ๒๕๕๐ พระองค์เสด็จมาที่นี่ ดินมาตั้งแต่ปี ๔ ดูแล
ทุกอย่าง พอพระองค์ท่านเสด็จไปก็โล่งใจ มีความสุขใจมาก สดุดียอดคือชีวิตนี้ได้รับเสด็จ ได้เห็น
ความน่ารักของพระองค์ท่าน ปีแรกที่เราไปรับเสด็จ เราทำข้าวเกรียบมะขาม มีถุงชิมให้กับแขก
ที่เข้ามาเยี่ยม เผลอญาซึ่ที่ชิมยังไม่ทันเปิด พระองค์ท่านก็ล้วงไปเอา ใส่ถุง และทรงชิม เป็นที่ฮือฮา
เล่ากันจนกระทั่งทุกวันนี้”

อีกประการหนึ่งคือ โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากเครือข่ายที่เป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งระดับอำเภอและจังหวัด ให้ปัจจัยการผลิต ให้ความรู้และคำแนะนำโดยตลอด ทั้งครูและนักเรียนได้เรียนรู้ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ก็สนับสนุนและรับกิจกรรมของโรงเรียนไปทำที่บ้าน

ความสำเร็จของโรงเรียนส่วนหนึ่งมาจากนโยบายของกระทรวงฯ ทำให้โรงเรียนได้รับการคัดเลือกเป็นสถานศึกษาพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และได้รับความไว้วางใจให้สร้างเครือข่ายขยายความคิดไปยังโรงเรียนใกล้เคียงอีก ๓ โรงเรียน

๕. ความยั่งยืนของโครงการ

มีตัวชี้วัดหลายประการที่บ่งบอกถึงความน่าจะเป็นของความยั่งยืนของกิจกรรมในโรงเรียน ดังนี้

๑) การทำงานเป็นทีมและไม่ยึดติดกับตัวบุคคล คำพูดของครูในโรงเรียนสะท้อนแนวคิดนี้ ครูคิดว่า “น่าจะยั่งยืน เพราะครูมีความรับผิดชอบ ทำงานเป็นทีม ไม่ยึดคำสั่งเพียงอย่างเดียว เปลี่ยนผู้บริหารมา ๒ คนแล้ว โครงการก็ยังอยู่ งานบางอย่างอาจจะมีปัญหา เกิดผลไม่ชัดเจน เช่น สถานักเรียนทิ้งงานไม่ก้าวหน้า และครูที่รับผิดชอบออกไป แต่ครูถือเป็นจุดด้อย และต้องเร่งแก้ไขปรับปรุง” (ครูหญิงของโรงเรียน)

๒) มีกระบวนการถ่ายทอดงาน ทำให้ครูเข้าใจใหม่เรียนรู้และทำงานได้ ครูชายเล่าว่า

“ในการปฏิบัติงานครูที่นี่ มีการร่วมแรงร่วมใจกัน เป็นลักษณะที่ผมมองว่ายั่งยืน ครูที่ทำอยู่เก่าจะถ่ายทอดให้กับรุ่นน้องที่มาใหม่ ไม่ใช่วิธีการสอนแบบอธิบาย แต่จะชวนน้องช่วยทำงาน ชวนน้องเรียนรู้โดยไม่อธิบาย ทำงานร่วมกันพร้อมๆ กัน จากที่ผมย้ายเข้ามาเกือบปี พี่ๆ จะให้มาช่วยตรงนั้นตรงนี้ เป็นเหมือนการถ่ายทอดความรู้ ให้ซึมซับไปในตัว ผมมองว่าที่ว่ายั่งยืนเพราะวิธีการนี้ เป็นการถ่ายทอดแบบชวนน้องทำงาน และได้รับความรู้จากการปฏิบัติ”

เช่นเดียวกับการเรียนรู้ของนักเรียน กิจกรรมตามโครงการต่างๆ เช่น เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ เลี้ยงหมู รวมทั้งการปลูกพืชผักสวนครัว มีกิจกรรมชุมนุมที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นรับผิดชอบโดยตรง นักเรียนชั้นประถมศึกษารับผิดชอบต่อกิจกรรมสหกรณ์ เรื่องค้าขายที่เชื่อมโยงกับผลผลิตครูประถมศึกษาจัดสอนในห้องเรียน และนักเรียนลงปฏิบัติบ้างเป็นครั้งคราว การทำงานของพี่ๆ ทั้งจากสหกรณ์ และจากชุมชน ถือเป็นถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้นักเรียนที่ไม่ได้ร่วมกิจกรรมโดยตรงที่ได้เห็นและติดตามกิจกรรมของพี่ๆ ที่รับผิดชอบทำกิจกรรมเหล่านั้น

๓) โรงเรียนมีเป้าหมายและทิศทางการจัดกิจกรรมที่ชัดเจน โรงเรียนเป็นโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งพระองค์ได้กำหนดเป้าหมายและทิศทางการปฏิบัติของโรงเรียนไว้ชัดเจน หน่วยงานผู้สนับสนุน รวมทั้งโรงเรียนเข้าใจ

กิจกรรมการศึกษาดูงาน ทั้งที่ชุมชนหรือหน่วยงานร่วมจัด โดยทั่วไปจะเริ่มจากการจัดให้ผู้เข้ามาเรียนรู้ฟังคำบรรยายเกี่ยวกับโรงเรียน และกิจกรรมที่โรงเรียนทำโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ แผ่นพับ และแผ่นภาพกิจกรรมต่างๆ หลังจากนั้นก็ให้ดูงานจากฐานกิจกรรมต่างๆ โดยมีนักเรียนเป็นผู้แนะนำชี้แจง การทำกิจกรรม รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับผลิตผลที่เกิดขึ้น

การจัดกิจกรรมของโรงเรียนดังกล่าวผู้ปกครองและกรรมการสถานศึกษาเห็นว่า

“โรงเรียนควรกำหนดเวลาบริการที่ชัดเจน และประชาสัมพันธ์ให้ส่วนราชการ และประชาชน ได้รู้ทั่วกันว่าจะจัดบริการวัน เวลาใด อาจไม่ต้องจัดทุกเดือน เพื่อไม่ให้เกิดภาระการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมตามโครงการของโรงเรียน และควรขอความร่วมมือกับผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา และเครือข่าย มาร่วมเป็นวิทยากร สลับและหมุนเวียนกับครู และนักเรียน”

๗. เรื่องเล่าความสำเร็จ

โรงเรียนประสบความสำเร็จในการทำกิจกรรมในโครงการตามพระราชดำริฯ และเกิดผลตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงหลายประการ ต่อไปนี้เป็นเรื่องเล่าความสำเร็จของครู และนักเรียน ซึ่งโรงเรียนคิดว่าเป็นกรณีตัวอย่างได้ ดังนี้

เรื่อง เรียนรู้จากการปฏิบัติ

ผู้เล่า นางศศิธร เอื้อใจ ครูผู้ดูแลกิจกรรมปศุสัตว์

โรงเรียนวัดพลอยกระจ่างศรี (บุญยังราษฎร์นาวิอุปลัมภ์) ดำเนินกิจกรรมปศุสัตว์ที่มีความหลากหลาย เช่น มีการเลี้ยงไก่ไขบนบ่อปลา เลี้ยงไก่พื้นเมืองพันธุ์เหลืองหางขาว เลี้ยงไก่ดำภูพาน เลี้ยงเป็ดเทศบาราบี่ เลี้ยงเป็ดไข่ และเลี้ยงสุกร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้เป็นแหล่งอาหารโปรตีนให้กับโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน เลี้ยงเพื่อขยายพันธุ์ให้กับโรงเรียนเอง และขยายพันธุ์ออกสู่ชุมชน

เด็กที่รับผิดชอบในกิจกรรมปศุสัตว์ จะเป็นเด็กในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ - ๓ ที่สมัครใจเลือกกิจกรรมนี้ ผ่านชุมนุมซึ่งเป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ชุมนุมจะจัดให้สมาชิกได้หมุนเวียนดูแลทุกกิจกรรมของชุมนุม เพื่อให้ทุกคนได้เรียนรู้การดูแลสัตว์ทุกชนิด

การปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละวัน นักเรียนจะเข้าไปดูแลสัตว์ที่เลี้ยงในช่วงเช้าก่อนเข้าเรียน และหลังเลิกเรียน ในบางครั้งจะเข้าไปดูแลในช่วงพักกลางวัน โดยหลักในการปฏิบัติงาน ครูผู้ดูแล และนักเรียนจะปฏิบัติงานควบคู่ไปด้วยกัน ครูจะสอนนักเรียนปฏิบัติโดยการปฏิบัติจริง ได้ลงมือทำจริง เช่น ในการเลี้ยงสุกรแม่พันธุ์ เมื่อแม่สุกรออกลูก ครูและนักเรียนจะต้องทำคลอดให้แม่สุกร โดยการตัดรกให้ลูกสุกร ตัดหาง ตัดเขี้ยวให้กับลูกสุกรเกิดใหม่ หลังจากนั้นก็จะมีการฉีดธาตุเหล็กให้กับลูกสุกร เป็นการสอนโดยให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ โดยมีครูเป็นพี่เลี้ยงทำให้ดู และให้นักเรียนได้ลงมือทำเอง ซึ่งเมื่อนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงความรู้ต่างๆ ที่เขาได้รับจากครู และจากการได้ลงมือปฏิบัติจะติดฝังแน่นไปในตัวเขา ดังจะเห็นว่า “ครั้งหนึ่ง โรงเรียนมีแม่สุกรที่ตั้งท้องโล่ๆ กัน ๔ ตัว ในจำนวนนี้ ๓ ตัว ครูและนักเรียนได้ช่วยกันทำคลอดลูกให้ แต่ตัวที่ ๔ ซึ่งเป็นตัวสุดท้าย ตั้งท้องช้ากว่าตัวอื่นๆ เมื่อถึงกำหนดคลอดลูกครูผู้ดูแลกิจกรรมปศุสัตว์เกิดป่วย และได้ลาป่วย อยู่ที่บ้านเป็นเวลาหลายวัน นักเรียนที่ดูแลการเลี้ยงสุกร และเพื่อนๆ ของเขาสามารถที่จะทำคลอดลูกสุกรได้เอง โดยที่ครูไม่ได้ช่วยด้วย”

ทำให้เห็นว่าการที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ได้รับความรู้จากครูและผู้รู้ ความรู้เหล่านั้น จะติดฝังแน่นอยู่ในตัวนักเรียน เมื่อมีเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดเกิดขึ้น นักเรียนก็สามารถที่จะนำความรู้ ที่ได้เรียนรู้มาแก้ปัญหา และดำเนินกิจกรรมในสิ่งที่เขารับผิดชอบให้ผ่านพ้นไปได้ด้วยดี

สิ่งที่เกิดขึ้นนี้ ถือว่าเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จอีกปัจจัยหนึ่งของกิจกรรมปศุสัตว์ของโรงเรียน วัดพลอยกระจำศรี (บุญยังราษฎร์นาวิอุปลัมภ์) ตามความคิดเห็นของครูผู้ดูแลกิจกรรมปศุสัตว์

เรื่อง กลยุทธ์การขาย ผู้เล่า นางดวงพร บุญเพิ่ม

โรงเรียนของเราเป็นโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีกิจกรรมหลากหลายที่จะนำพานักเรียนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและยั่งยืน บนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำประสบการณ์จากการเรียนรู้ไปต่อยอดในการเรียนและการดำรงชีวิตประจำวัน และหนึ่งของการต่อยอดการเรียนรู้ตามหลักการสหกรณ์ บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก็คือ การเป็นที่ปรึกษาในการตั้งกลุ่มเพื่อหารายได้ระหว่างเรียนของนักเรียนชั้น ป.๕ ชื่อกลุ่ม “ลูกชั้นระเบิด”

วันหนึ่งเด็ก ๆ ในชั้น ป.๕ ได้นำเสนอว่าได้ปรึกษากันจะหารายได้พิเศษระหว่างเรียน โดยเสนอจะขายของในช่วงพักกลางวันสัปดาห์ละ ๑ วัน จึงได้ทำการหารือกันและลงตัวที่การขาย “ลูกชั้นระเบิด” หลังจากนั้นก็ดำเนินการแบ่งฝ่ายงานกันรับผิดชอบ และระดมทุนเบื้องต้นคนละ ๒๐ บาท ได้เงินทุน ๓๔๐ บาท ทำการขายในช่วงพักกลางวันของวันจันทร์ มีการประชาสัมพันธ์ และใช้เทคนิคการขายที่เข้าถึงลูกค้าโดยยึดการบริการเป็นหลัก โดยพวกเขาตั้งชื่อเทคนิคนี้ว่า “กลยุทธ์เดือครบเดือ” คำว่า “เดือ” ก็มาจากคำว่า “ออเดอร์” ซึ่งหมายถึงการสั่งของล่วงหน้าและบริการชนิดส่งถึงที่ งานของฝ่ายรับออเดอร์จะเริ่มตั้งแต่ช่วงเช้าโดยไปรับส่งสินค้าตามห้องเรียน ซึ่งลูกค้าก็คือเพื่อน และคุณครูในโรงเรียน หลังจากนั้นก็นับยอดที่สั่งจัดเตรียมให้เพียงพอกับจำนวน และจำหน่ายเท่าจำนวนที่สั่ง มีปัญหาขลุกขลักบ้างในเบื้องต้น แต่นักเรียนก็ร่วมแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจนทุกอย่างลงตัว เป็นที่รู้กันทั่วว่าลูกชั้นปลาระเบิด ใหม่สด ไม่มีทอดเหลือทิ้งเพื่อรอขาย เมื่อสิ้นปีการศึกษา เด็ก ๆ ได้รับเงินกำไรจากการลงทุนร่วมกันคนละประมาณ ๒๕๐ บาท นั้นหมายถึงขายได้กำไรถึง ๔,๒๕๐ บาทในหนึ่งปีหรือประมาณ ๓๐ สัปดาห์

การขายในปีนั้นจบลง แต่กระบวนการคิดและทัศนคติที่ดีในอาชีพสุจริตของนักเรียนยังคงอยู่ จาก “กลยุทธ์เดือครบเดือ” ไม่ใช่เพียงแต่การหารายได้และได้กำไรเป็นตัวเงิน มันคือการสั่งสมคุณธรรมหลากหลายที่สอดแทรกเข้ามาระหว่างทาง ทั้งความอดทน การใช้เหตุผล ความสามัคคี การแบ่งปัน การใช้สติและกระบวนการคิดในการแก้ปัญหาและความพอเพียง ฯลฯ เหล่านี้ต่างหากคือผลกำไรที่ยิ่งใหญ่และถือว่าเป็นความสำเร็จที่อยากนำมาเล่าสู่กันฟัง

เรื่อง ชุดเก่าเราทำใหม่ ไฉไลกว่าเดิม ผู้เล่า นางสาวจรรววรรณ พยุ่งสันเทียะ

โรงเรียนวัดพลอยกระจำงศรีเป็นโรงเรียนในโครงการในพระราชดำริฯ มีกิจกรรมต่างๆ มากมาย อีกทั้งยังเป็นศูนย์การเรียนรู้ ศึกษาดูงานจากบุคคลภายนอก และได้มีโอกาสได้ต้อนรับแขก ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งนับว่าเป็นโอกาสและประสบการณ์ดีๆ ของคณะครูและนักเรียน เป็นอย่างมาก

ดิฉันเป็นครูประจำชั้น ป.๔ ได้มีการจัดตั้งกลุ่มกิจกรรมตามความสนใจของผู้เรียนเกี่ยวกับ ศิลปวัฒนธรรม เช่น การรำไทย จินตลีลาประกอบเพลง เป็นต้น ส่วนใหญ่จะได้รับหน้าที่ในการ จัดการแสดงภายในโรงเรียนในโอกาสสำคัญต่างๆ และแสดงต้อนรับแขกผู้เข้าศึกษาดูงานในโรงเรียน อยู่เสมอ วันหนึ่งในชั่วโมงกลุ่มสนใจ นักเรียนได้ช่วยกันสำรวจชุดที่ใช้ในการแสดง จากการสำรวจ พบว่าชุดส่วนใหญ่เป็นชุดที่ใช้มานานหลายต่อหลายครั้ง บ้างก็มีสภาพชำรุดไม่พร้อมแก่การใช้งาน จึงได้ปรึกษากับนักเรียนในกลุ่มว่าควรจะทำอย่างไร โดยให้นักเรียนช่วยกันแสดงความคิดเห็น และ ในที่สุดก็ได้ข้อสรุปว่านักเรียนทุกคนจะช่วยกันซ่อมแซมชุดที่มีอยู่ ภายใต้หัวข้อที่ว่า “ชุดเก่า เราทำใหม่ ไฉไลกว่าเดิม” โดยนักเรียนและครูช่วยกันซ่อมแซมเสื้อผ้าที่ชำรุดให้สามารถนำกลับมา ใช้ใหม่และตกแต่งเสื้อผ้าที่เป็นแบบเดิมๆ ให้มีรูปแบบที่หลากหลายขึ้น เช่น ตกแต่งชุดด้วยเศษผ้า การทำเครื่องประดับ เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดอยู่ภายใต้งบประมาณที่จำกัด และพยายามหาวัสดุที่ หาได้ง่ายและต้นทุนต่ำ ทำயที่สุดนักเรียนก็ได้ชุดสวยแบบใหม่ๆ ที่เกิดจากฝีมือของพวกเขาเอง

กิจกรรม “ชุดเก่าเราทำใหม่ ไฉไลกว่าเดิม” อาจเป็นกิจกรรมเล็กๆ ของนักเรียนกลุ่มหนึ่ง แต่สิ่งที่นักเรียนได้จากประสบการณ์ครั้งนี้คือ การเรียนรู้ที่จะนำสิ่งที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด กับตนเองและส่วนรวม การมีความคิดสร้างสรรค์ และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความอดทน และสามารถคึกกัน จนนำไปสู่ความสำเร็จและภาคภูมิใจในตัวเอง ดิฉันก็หวังแค่เพียงว่า สิ่งดีๆ ที่มาจาก กิจกรรมเล็กๆ ในครั้งนี้ จะเป็นจุดเริ่มต้นที่นักเรียนจะนำไปต่อยอดและใช้เป็นกรณีตัวอย่างสำหรับ งานในระดับต่อไป เพราะสิ่งเล็กๆ คือจุดเริ่มต้นของสิ่งที่ยิ่งใหญ่

ภาคผนวก

รายชื่อผู้แทนองค์กรภาคีเครือข่ายที่มาให้ข้อมูล

๑. นายอัศนีย์ ศรีสุข	ผู้อำนวยการ สพป.นครนายก
๒. นายธนัท ดีช่วย	รองผู้อำนวยการ สพป.นครนายก
๓. นางนดา ภูมิ	ผู้อำนวยการ รพ.สต.บ้านประตูน้ำบางสมบูนบุรี
๔. นางสาวกฤตยา หนองพงษ์	ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา สพป.นครนายก
๕. นางกนกพร โกสวารรรถ	เจ้าพนักงานเคหกิจเกษตรชำนาญงาน สำนักงานเกษตรอำเภอองครักษ์
๖. นางสาวพิมพ์พิมพ์ น้าทิพย์	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ สำนักงานเกษตรจังหวัดนครนายก
๗. นายปฏิวัติ แสงวิจิตร	ผู้อำนวยการกลุ่มจัดตั้งและส่งเสริมสหกรณ์ สำนักงานสหกรณ์จังหวัดนครนายก
๘. นายสุกศลศักดิ์ เสริมศรี	นักวิชาการประมงปฏิบัติการ สำนักงานประมงจังหวัดนครนายก
๙. นายสัญญา ยิ่งยวด	นักวิชาการสัตวบาลชำนาญการพิเศษ สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดนครนายก
๑๐. นางสุนทรรัตน์ เทียบวงษ์	เจ้าพนักงานสาธารณสุขชำนาญงาน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านประตูน้ำบางสมบูนบุรี
๑๑. นายนุกูล อ้อยทิพย์	ปศุสัตว์อำเภอองครักษ์

รายชื่อผู้แทนชุมชน กรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองที่มาให้ข้อมูล

๑. น.ต.สำอองค์ แหยมเปรมปรี	รับราชการทหาร สังกัด สก.ทร
๒. นายเอี่ยม เปรมปรีดา	กรรมการสถานศึกษา
๓. นายอาทิตย์ บุญท้วม	เกษตรกร/ผู้ใหญ่บ้าน
๔. นางณัฐพร สันทัดงาน	นักการภารโรง ร.ร.วัดพลอยกระจ่างศรี
๕. นายสิทธิชัย สันทัดงาน	ผู้ปกครอง
๖. นางสุวรรณ ธรรมศรี	ผู้ปกครอง
๗. น.ส.วิภากรัตน์ รุ่งเรือง	ผู้ปกครอง
๘. นางสุชานันท์ บุญท้วม	ผู้ปกครอง

๙. นางจากรุณี คงชื่น	ผู้ปกครอง
๑๐. นางชูศรี ชาติเกิด	ผู้ปกครอง
๑๑. นางพรรณ อินทโรติ	ผู้ปกครอง
๑๒. นายวีรยุต สันทัดงาน	ผู้ปกครอง
๑๓. นายเจริญ ต้นเจริญ	ผู้ปกครอง
๑๔. นางสมจิตร จุฑาวร	ผู้ปกครอง

รายชื่อผู้บริหาร และครูที่มาให้ข้อมูล

๑. นางสาวรักชนก คำวิจัน	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดพลอยกระจ่างศรี
๒. นางสุวิมล ใจขำ	ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวัดพลอยกระจ่างศรี
๓. นางทองหล่อ แหมมเปรมปรี	ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวัดพลอยกระจ่างศรี
๔. นางศศิธร เอื้อใจ	ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวัดพลอยกระจ่างศรี
๕. นายเกรียงศักดิ์ เอื้อใจ	ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวัดพลอยกระจ่างศรี
๖. นางดวงพร บุญเพิ่ม	ครูชำนาญการ โรงเรียนวัดพลอยกระจ่างศรี
๗. นางอรุณวรรณ นาคทองดี	ครูชำนาญการ โรงเรียนวัดพลอยกระจ่างศรี
๘. น.ส.วรรณชล วรรณ	ครูชำนาญการ โรงเรียนวัดพลอยกระจ่างศรี
๙. น.ส.พัชราภรณ์ จันทพล	ครูผู้ช่วย โรงเรียนวัดพลอยกระจ่างศรี
๑๐. น.ส.จากรุวรรณ พยุงสันเพ็ยะ	ครูผู้ช่วย โรงเรียนวัดพลอยกระจ่างศรี
๑๑. นายพิษณุ ประกอบนา	ครู โรงเรียนวัดพลอยกระจ่างศรี
๑๒. น.ส.นภาพร เสียงเย็น	ครู โรงเรียนวัดพลอยกระจ่างศรี
๑๓. นายจักรี สอนนุช	ครู โรงเรียนวัดพลอยกระจ่างศรี
๑๔. นางมณี นองเจริญ	ครู โรงเรียนวัดพลอยกระจ่างศรี
๑๕. นายธวัชชัย สุธรรมจันทินัย	ครู โรงเรียนวัดพลอยกระจ่างศรี
๑๖. นายวะสวรรณ สอนนุช	ครู โรงเรียนวัดพลอยกระจ่างศรี

รายชื่อนักเรียนที่มาให้ข้อมูล

๑. ด.ช.ณัฐพล วิเศษพงษ์	นักเรียนชั้น ม.๓
๒. ด.ช.เชนทร์ อ่อนน้อม	นักเรียนชั้น ม.๓
๓. ด.ช.ธนพล ชัยคต	นักเรียนชั้น ม.๒
๔. ด.ญ.ปรางทิพย์ เจริญมรรค	นักเรียนชั้น ม.๑

๕. ด.ช.ณัฐชัย สันทัดงาน	นักเรียนชั้น ม.๑
๖. ด.ช.พีรพงษ์ หลงศิริ	นักเรียนชั้น ม.๑
๗. ด.ช.พีระพล เลิศศิริ	นักเรียนชั้น ป.๕
๘. ด.ช.สมเดช สันทัดงาน	นักเรียนชั้น ป.๕
๙. ด.ญ.ณัฐมน เจริญวัย	นักเรียนชั้น ป.๕
๑๐. ด.ช.ศุภกิจ บุญท่วม	นักเรียนชั้น ป.๔
๑๑. ด.ญ.ทิฆัมพร พิภพมาก	นักเรียนชั้น ป.๔
๑๒. ด.ช.ณัฐพล สายเงิน	นักเรียนชั้น ป.๓
๑๓. ด.ญ.เสาวรส ต้นเจริญ	นักเรียนชั้น ป.๒
๑๔. ด.ช.ณภัทร อินทโชติ	นักเรียนชั้น ป.๒
๑๕. ด.ช.วิเชียร ชมโพธิ์	นักเรียนชั้น ป.๑

คณะทำงาน

ที่ปรึกษา

กรมวังผู้ใหญ่ (ว่าที่ร้อยตรี กิตติ ชันธมิตร)
เลขาธิการสภาการศึกษา (ดร.สุทธศรี วงษ์สมาน) (๑๗ เมษายน - ๓๐ กันยายน ๒๕๕๘)
เลขาธิการสภาการศึกษา (ดร.กมล รอดคล้าย) (๑ ตุลาคม ๒๕๕๘ - ปัจจุบัน)
รองเลขาธิการสภาการศึกษา (ดร.พิษณุ ตุลสุข)
รองเลขาธิการสภาการศึกษา (นางทิพย์สุดา สุเมธเสนีย์)
ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ (นางสาวสมรชนีกร อ่องเอิบ)

ผู้รับผิดชอบโครงการ

นายวิรัช ตาแก้ว หัวหน้ากลุ่มนโยบายด้านส่งเสริมการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา
และการเรียนรู้ตลอดชีวิต สกศ.
นางประวีณา อัสโย นักวิชาการศึกษานำงานพิเศษ สกศ.

คณะนักวิจัย

ดร.สุวัฒน์ เงินฉ่ำ เลขาธิการมูลนิธิเพื่อพัฒนาการศึกษาไทย
ผศ.ดร.เลขา ปิยะอัจฉริยะ กรรมการมูลนิธิเพื่อพัฒนาการศึกษาไทย
ผศ.ดร.ทัศน์ีย์ ไพฑูรย์พงษ์ อธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
รศ.ดร.กฤษณี คำชาย อดีตคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ผศ.ดร.สุชีรา มะหิเมือง อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

รายชื่อผู้ถอดบทเรียน

ผู้เขียน และเก็บรวบรวมข้อมูล

ดร.สุวัฒน์ เงินฉ่ำ

เลขาธิการมูลนิธิเพื่อพัฒนาการศึกษาไทย

ผู้เก็บรวบรวมข้อมูล

ผศ.ดร.เลขา ปิยะอัจฉริยะ

กรรมการมูลนิธิเพื่อพัฒนาการศึกษาไทย

นางประวีณา อัสโย

นักวิชาการศึกษานำงานพิเศษ สกศ.

นายเอกวุฒิ บุตรประเสริฐ

นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ สกศ.

นายวิทยาศาสตร์ ดลประสิทธิ์

นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ สกศ.

จัดทำต้นฉบับและประสานการจัดพิมพ์

นายวิทยาศาสตร์ ดลประสิทธิ์

นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ สกศ.

นางสาวบุศรา บุญเกิด

ผู้ช่วยนักวิชาการศึกษา สกศ.

